

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

ca.
78

49 Inca
1408

Inc. Typ.

Leoniconus

Hain * 1009

m

Medicin
pathol. spec.

Inc. 1408.

2.

Libellus de Epidemia, quam
uulgo morbum Galli
cum uocant.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Nicolai Leonicensi uincentini in librum de epidemia, quã
itali morbum gallicum uocant, ad illustrem uirum Ioãnem Frã
ciscum mirandulensem, Concordiã comitem, prefatio.

Nabitã nuper Ferrariã de morbo, quẽ gallicum uo
cant, disputatõem, atque à me postmodum mãdatã
litteris, cui magis quã tibi Ioãnes Franciscẽ mirãdulẽ
sis dedicauerim, qui cum superioribus diebus Ferrariã
adesse, atque ante diem ad eandem disputationem constitu
tum, tibi ex causis urgentibus esset discedendum, non parum
dolere mihi uisus es, q̃ eidem disputationi nõ posses interesse,
neq; dissimulanter tulisti gratissimam rem me tibi facturum, si
quã non potuisses præsens accipere, haberes absens ex meis lit
teris, uel potius uolumine ad id dedicato legendi facultatem.
Et quoniam non te latebat magnã cõtentionis disputationes
a medicis atque philosophis pertractatas non ueritatis inuen
tione, sed iurgiis, atque clamoribus plerunque terminari, illud
insuper a me expectare uidebaris, ut nõ solum quã nam inter
disputantes opinio tandem esset pro uera recepta tibi signi
ficarem, sed mei quoque iudiciũ calculum inter ambigen
tes sententias manifestarem. Quid plura? ego qui tibi propter
tua eximia in me beneficia omnia debeo, pollicitus sum factu
rum me, quod optabas, arduum quidẽ opus, ac penẽ temera
rium, nisi ipsum excusaret obsequium. Ecce igitur iam tibi fidẽ
promissã exoluo quanto tardius, quã tu forte cupiebas, tan
to maiore cum fœnore, nõ solum enim eam, quã præcipue de
fẽdebat Ferrariã opinionẽ, sed quascunq; alibi plurimum
uigere intellexi, conatus sum pro mei ingenii imbecillitate cõ
futare, meãq; postremo loco, exemplis, rationibus, ac nobilissi
mõq; medicorum auctoritatibus confirmare. Multa præterea
Aucẽnã dictã, quã ad propositam contemplationem perti
nebãt, duximus in controuersiam. Quare qui hæc lecturi sunt
quãso boni cõsulant, neque me propterea impudentem, aut

insolentem iudicent, qui ausim magni nominis auctores inces-
sere. Facimus hoc multorum ueterum, ac præcipue Aristótelis
summi philosophi exemplo, qui tanti fecit ueritatem, ut pro
ea asserenda scripserit etiam contra præceptorem. neque uero
hanc apud te præfamur ueniam, qui hoc meum circa antiquo-
rum scripta examinanda studium, adeo nõ improbas, ut in ea,
quã nuper Ferrariæ habuimus de litteris confabulatiõe, mirari
te mihi dixeris, q̃ in illo, quem superioribus annis edidi de me-
dicorum erroribus libro, Plinium tam leuiter perstrinxissem, in
cuius auctoris libris tu multo plures, quàm qui a me fuere no-
tati errores animaduertisses. Dicimus ista malignis, atque impu-
dentibus, quorum alii ea etiam, quæ tacite probant, quia tamẽ
ipsi non scripserunt, aut inuenerunt liuore ducti aperte calu-
mniatur, alii uero more pecudum alienis semper uestigiis infi-
stentium, nihil suo, omnia aliorum iudicio tribuunt. & si cui se-
semel auctori addixere, eius auctoritatem sine ratione rationẽ
esse arbitrantur. Vt cunque tamen hi de nostris scriptis iudica-
uerint, quãto minorem apud ipsos gratiam sumus habituri, tã-
to maiorem apud probos, ac doctos speramus cõsequi, apud
te præsertim, qui Ioãnis Pici patruui tui per omnium gradus uir-
tutum uestigia imitaris, quiq; eam, quæ in eius intèpestiua mor-
te facta est litterarum, atque omnium bonarum artium iacturã,
ita refarcis, ut ad te respicientes uirgilianum illud omnes uno
ore pronuncient.

Vno auulso, non deficit alter

Aureus, & simili frondescit uirga metallo.

Tibi itaque, & paucis cecinimus, uobis placuisse contenti, reli-
quorum autem uel inuidorum uel imperitorum iudicia con-
temnentes.

De Epidemia, quam Itali morbum gallicū, Galli uero Neapolitanum uocant, Nicolai Leonicensi Vincentini liber.

In Ouos Italia aduenisse morbos prioribus sæculis ignoratos antiqua ætas credidit. siquidē Plinius uir eruditissimus nō modo Italia, sed uniuersa ferē Europæ lichenas ante Claudii principatum incognitos fuisse testatur uigesimo sexto de historia naturali libro. Ego uero de aliis Europæ partibus non planē habeo statutum quid sentiam. Illud pro certo affirmare auisim, multis ante, quā Claudius iperaret annis lichenas fuisse græcis familiares, quando Hippocrates auctor græcus uetustissimus cum multis aliis in locis, tum præsertim in tertia particula Aphorismorū, in morborū æstiuorū mentione lichenem commemorat, ut mihi magis fiat uerisimile uexasse id malum etiam Italiam, quamuis forte longo temporum interuallo ante Claudium, sed nondum romano imperio ad exterarum nationes propagato, atque ideo minus a græcis medicis Roma frequentata, defuisse eidem morbo nomenclatores, idcirco donec sine nomine perstitit, fuisse iterim obscuriorem, sicuti postea Claudio imperante iam græcis artibus, ac præcipue medicina uigente in ciuitate lichenas, atque mentagram uocitantes, fecere illustriorem. Simile quoddam nostro hoc æuo accidit, iam enim insolitæ naturæ morbus Italia, & multas alias regiones inuasit. Pustulæ sunt a partibus obscœnis incipientes, mox totum corpus, atque ipsam præcipue faciem occupantes, præter sceditatem, magnum insuper cruciatum plerunque afferentes. Huic tamen morbo nondum nostri temporis medici uerum nomē imposuere, sed uulgato nomine malum gallicum uocant, quasi eius cōtagio a gallis in Italiam importato, aut eodem tempore & morbo ipso & Gallorum armis Italia infestata. Nō defuerunt quidem, qui eundem cum illo putarint, quem prisca elephā

tiasin nominarunt, sicut alii morbum Gallicum esse antiquis li-
 chenas, alii asaphati, alii prunam, siue carbonem, alii ignem per-
 sicum, siue sacrum existimarunt. Quæ quidem ambiguitas no-
 minum, & de re ipsa quoque dissensio multos suspicari fecit no-
 uam hanc esse leuem nūquam à ueteribus uisam, atque ideo à
 nullo medico uel græco, uel arabe inter alia morborum gene-
 rata etiam. Ego sicuti neque illis assentior, qui uarias huic morbo
 indidere appellationes haud quaquam eius naturæ congruen-
 tes, ita ubi considero eadem natura præditos homines, sub eo-
 dem cœlo natos, sub eisdem syderibus educatos, eisdem etiam
 semper fuisse morbis obnoxios cogor existimare, neque mihi
 potest in captum mentis peruenire natam hanc repente labem
 nostram ita infecisse ætatem, ut nullam superiorem. Quod si
 quis aliter quàm ego sentiat quid tandem hoc esse dixerit aut
 quam deorum uindictam nam si cause naturales inspiciantur,
 millies post mundi initia eadem extitere. Quare similem mor-
 bum ex causis similibus etiam superioribus ætatibus contigisse
 parati sumus ostendere, ubi prius illorum opiniones, qui mor-
 bum Gallicum fuisse à priscis elephantiasin nominatum, siue
 quid aliud à nostra opinione diuersum credidere, confutau-
 erimus. Sed ante, quam disputationem ipsam aggrediamur, il-
 lud in primis admonendum est aliud morbi genus significari
 uerbo elephantiasis in libris arabum, aliud in libris græcorum.
 Rasis siquidem atque Auicenna elephantiasin pro morbo ac-
 cipiunt, in quo pedes, & crura supra modum intumescunt. Ga-
 lenus, ac Paulus, omnesque græci auctores in eodem uerbo
 morbum intelligunt, quem Auicenna, & medici iuniores le-
 pram appellant. De primo uerbi elephantiasis apud arabes si-
 gnificato neminem ambigere arbitror, de secundo apud græ-
 cos uisitato longius est à nobis differendum, nam si ostensum
 fuerit, nihil aliud esse græcis elephantiasin, quàm morbum illum,
 quem uulgato nomine lepram uocamus, tunc id quoque pro-
 batum erit morbum Gallicum non esse elephantiasin, quan-

**Elephantia-
 sin aliter a
 pud græcos
 aliter apud
 arabes capi.**

**Galenus &
 paulus**

do & qui contrarium sentiunt, morbum Gallicum plurimum à lepra distare concedunt, Vtigitur ad rem ipsam propius accedamus, elephantiasin apud græcos, esse apud arabes, & iuniores medicos lepram ita demonstratur. elephantiasis auctore Paulo aeginita est cancer totum occupans corpus, unde idem paulus inquit. Si cancer unum tantum membrum infestans tamen secundum sententiam Hippocratis insanabilis est, quanto magis elephas, qui cancer quidam est uniuersalis omnem curationem superabit. Eandem sententiam scribit libro quarto Auicenna his uerbis. Et cum cancer, qui est lepra membri unus sit de illis, quibus nō est sanatio, quid dicemus de lepra, quæ est cancer totius corporis, Idem dixerat Auicenna circa initia eius capituli, in quo agit de lepra quidelicet lepra est sicuti cancer communis toti corpori. Sed & eorūdem humorū uicio generari elephantiasin Paulus censet, & Auicenna lepram, & quemadmodum Paulus minus malam elephantiasis speciem statuit, quæ ex quadam ueluti fæce sanguinis supassata ortum habet, alteram, quæ à flaua bile æque retorrida fit, deteriorem. sic & de duabus lepræ speciebus, quarum altera itidem ex fæce sanguinis, altera ex flauabile in atram propter assationem conuersa generatur Auicenna decernit, Neque uero aliam Paulus elephantiasin aliam lepræ Auicenna adhibet curationem. Neque etiam Galenus scribens de elephantiasin secundo libro artis curatiuæ ad Glauconem minus, quam Paulus cum Auicenna scribente de lepra concordat, immo uero omnia illa Auicennæ uerba, quod lepra multiplicatur in Alexandria propter caliditatem aeris, & malitiam cibi, & eius essentiam ex genere piscium & carne salita, & carne grossa, & carnibus asinorum, & lentibus, (liceat enim mihi ipsius Auicennæ uerba, quāuis barbare scripta, maioris tamen fidei gratia referre) omnia inquam hæc Auicennæ uerba sunt ex Galeno de elephantiasin eo, quo nuper diximus libro loquente translata. Quid quod nisi Galenus per elephantiasin morbum, quem diximus intellexerit, illud sequer

a iiii

Auicenna

huic libro I
enim in
quod
huic
cor
quod
cor
cor

tur absurdum Galenum medicorū facile principē, qui tot de medicina uolumina tam accurate, tam copiose conscripsit, nullā de eo morbo, qui reliquos omnes magnitudine superat, quē nos uulgo lepram appellamus in suis libris fecisse mentionem. Galeni autem libros intelligo, quos idem auctor in propria lingua scriptos reliquit, nam in his, quos uel ex græca, uel ex arabica lingua translatos habemus, plurima est in hoc uerbo lepra ambiguitas, quoniam aliquādo translator ubi elephantiasin in græco Galeni Codice scriptū inuenit leprā ē interpretatus, ubi uero leprā, nihil inmutauit, sed eodē usus est uerbo, cum tamen apud græcos auctores alius morbus sit lepra, alius elephantiasis. Lepra enim (ut inquit Galenus in libro de tumoribus cōtra naturā) passio solius cutis est, qđ de elephantiasis dici nō pōt, cū in eo morbo, qui ἐλεφαντίασις a græcis noīatur, nō mō cutis, sed carnes etiā, atq; ossa, ut Celsus quoque testatur, plerunq; uitētur, Quod si quis pertinaciter tueri uelit eundē esse morbum quem græci λέπρα, atque arabes itidē nomenclant, uideat quid ipsum concedere oporteat, hoc. s. esum uiperarum, quo nullum esse praestantius remedium aduersus lepram medici oēs uno ore consentiunt, quodque inter nobilia medicamēta contra lepram Auicenna numerat non modo non sanare id malum, sed insuper generare. Galenus enim libro undecimo de simplici medicina duorum meminit elephantiasis morbo laborātium, qui ex esu carniū uiperinarum in lepram inciderunt, quare necessarium est dicere alium esse morbum, qui a Galeno, & ceteris græcis λέπρα uocetur, alium qui ab Auicenna, ac medicis iunioribus eodem nomine nuncupetur. Quid lepra nomen significet apud arabes, & medicos iuniores, qui arabum doctrinam magna ex parte sequuntur, nemo nisi hebes, atque omnino obtusus ignorat, quid uero apud græcos, siue latinos ueteres græcos imitantes multi etiam nesciunt eruditi, unde data est errori occasio, ut diuersarum linguarum significata distinguere nescientes, uel elephantiasin nō ēē leprā, de q̄ scri-

Leprā aliud
significare
apud græcos
aliud
apud medicos
iuniores

bit Auicēna, uel nō simpliciter leprā, sed quādā leprā spēm exi-
stimauerint. Nos uero elephātiāsin idē eē, qđ lepra, de qua agit
Auicēna, atq; ab altero morbo diuersā, quē Galēus *λεπρω* no-
miat, existimamus. idq; uidemur multis rōnibus ex ipsius mor-
bi sūptis eēntia demōstrasse. Age uero ēt ex ui nominū, quibus
idē morbus nūcupatur, argumētemur, neq; n. tātū elephātiāsis,
sed præterea *σατυρίασις*; apud grācos nomiatur, licet uerbū sa-
tyriasis pro priapismo quandoq; apud eosdē grācos accipia-
tur. Nomen autem elephantiasis tractum est a similitudine ele-
phantis, quoniam (ut inquit Galenus sexto de causis acciden-
tium) qui hoc morbo laborant, carnem habent nigram & tube-
ribus plenam, qualis est cutis elephantum. Nonnulli elephan-
tiāsin ob morbi magnitudinē, qui nulli ferē remedio succum-
bit, dictam existimant. Quidam ob id quod sicut elephas præ-
cæteris animalibus diutissime uiuit, ita humoribus longissimus
est, quæ quidem omnes proprietates nulli alii morbo ma-
gis conueniunt, quam illi, quem nos uulgo lepram nomina-
mus. Sed & *σατυρίασις* idē morbus a grācis uocatur, quoniam
eo affecti faciem similem satyris habent, nasum sinum, crassa
labra, aures leuigatas, ut scribit Galenus libro secundo de cau-
sis morborum, ac præterea alio libro qui de tumoribus con-
tra naturam inscribitur, quo etiam in loco aspectu horribiles,
& male olentes satyriasis patientes ostendit, quæ omnes no-
tæ morbum illum, quem lepram uulgo dicimus minimo mi-
nus ante oculos ponunt. Quanquam uero efficacibus ratio-
nibus, tum ex morbi essentia, atque appellatione, tum etiam
ex sensu sumptis probauerimus, nihil aliud esse elephātiāsin
apud grecos, quā morbum, quem arabes nominant lepram, si-
ue quid aliud, quod ipsis lepram significet. iidem tamen ara-
bes, ut antea admonuimus, per elephātiāsin non eundem,
quem grāci morbum, sed crurum potius, ac pedum tumore
immodicum intelligunt, quod facile est ipsis permittendum,
quandoquidem, ut sæpe Galenus præcipit non est de nomi-

Vnde tra-
ctum sit no-
men elephā-
tiāsis,

Satyriasis

nibus a medicis litigandum, nisi iidem auctores non solum nomina, sed res ipsas quoque confunderent, cum uideatur

Cófusio ar- Auicenna libro tertio ubi agit de elephantiasi sumpta pro tu-
bum i mor- more pedum nonnulla dicere, quæ etiam Galenus de elephã
bo qui ele- tiasi in eo accepta, quo graeci capiunt significatu libro siquidem
phãtiãsis no- qui de nigra cholera apud latinos inscribitur Galenus inquit
minatur. ex eodem fieri humore elephantiasin, atque uarices, qui qui-
 dem humor primum rubidus apparet, deinde nigrescit. Idem
 de sua elephãtiãsi refert Auicenna, & sicuti Galenus, ac Paulus
Auicenna elephantiasin ad rubidum colorem declinare minus malam
 arbitrantur, ita Auicenna subrubram elephantiasin nigra cen-
Cedrea. set esse incolumiorem, & quia Dioscorides scribit cedream,
 hoc est gumi illud ex cedro arbore fluens, quod arabes uocãt
 alchitram, licet Simon Genuësis id uerbum arabicum picem
Simonẽ ma- liquidam latine interpretetur, quia inquam Dioscorides au-
le alchitram ctor est cedream iuuare elephantiacos, si lingatur, aut inunga-
picem liqui- tur, postmodum Auicenna de eodem remedio contra ele-
dam inter- phantiasin, hoc est tumorem (sic enim ipse id uerbum accipit)
pretati. crurum, uel pedum, ita scribit, dicitur q̄ alchitran confert in
 uiscatum, & linitum. Rasis quoque, qui elephantiasin in eo-
Rasis dem, quo Auicenna accipit significatu, nam & in Almanfore,
 & in diuisionibus, seorsum de lepra, & seperatim de elephantia
 si tanquam de morbis differentibus tractat, idem tamen auctor
 libro duodecimo Continentis, in quo agit de crurum uitiiis,
 quibus annumerat elephantem de uitio elephantis plurima
 scribit, quæ etiam Galenus uariis in locis de elephantiasi, immo
 uero Rasis ipse Galenum allegat in libro de cholera nigra ita
 scribentem. Vitium elephantis & uarices fiunt ex humore ni-
 gro, quod nisi fuerit cum eis caliditas, non erunt intensæ mali-
 ciæ, ex uehementi quoque declinatione ad choleram nigram
 puram fit uitium elephantis. Similem ferè sententiam, ut antea
 ex parte notauimus, scripsit Auicenna libro tertio capite illo,
 quo una de elephantiasi, ac de uaricibus agit, qui quidem Aui-

cenna partim Galenum, partim Rasim in eodem capite uide-
tur imitatus. Multa autem remedia, quæ graeci tradunt contra
elephantiasin pro lepra sumptam scribit Rasis libro, quem di-
ximus contra uitium elephantis, ubi de pedum, aut crurum ui-
tiis tantum differit, ueluti ex Galeni auctoritate plantaginem,
quam etiam Celsus ad elephantiasin præcipue commendat. Ex
Dioscoridis itidem auctoritate ad uitium elephantis laudat
Rasis fel hircinum, atque mentastrum. Longum esset, si multa
alia uellem enarrare, quæ graeci, atque arabes, quamuis de mor-
bi essentia differentes, de elephantiasin tamen similiter tradide-
runt. Quod si quis forte tam Auicennam, quam etiam Rasim
ea ratione tueatur, quod crurum pedum uel tumorem, quem
elephantiasin nominarunt, non lepram, sed tantum lepræ prin-
cipium iudicauerint, atque ideo diuersis nominibus, alio scilicet
lepram, alio lepræ principium nuncupare uoluerint, ut mor-
bi in sua tempora diuisionem non improbamus, ita illos duas
eiusdem morbi partes non debuisse diuersas facere species,
uel etiam genera omnino contendimus, quod maxime fecisse
uidetur Auicenna, qui de elephantiasin libro tertio, de lepra ue-
ro agit in quarto, tanto scilicet interuallo, ut uideatur elephan-
tiasin distinctum omnino genus a lepra putauisse, cum præfer-
tim idem Auicenna elephantiasin non uti Galenus inter figu-
ræ morbos, sed quantitatis potius libro primo collocarunt. Et
hæc quidem de prima opinione longius forte, quam decuit,
quia tamen est in ipsa præcipue Ferrariæ disputatum nos hoc
in loco abundantius differuimus,

Iam ad alteram opinionem, quæ morbum Gallicum
esse lichenas asserit cōfutanam ueniamus. Hanc opi-
nionem esse falsam ita colligitur. Lichen est morbus il-
le, qui latine dicitur impetigo, uulgo autem uolatica.
Morbus Gallicus nõ est impetigo siue uolatica, igitur morbo galli-
cus nõ est lichen. Quod morbus gallicus nõ sit impetigo, siue uola-
tica, quod fuit nostri syllogismi minor propositio, tam imperiti, quod

Celsus

Auicennā
ponere ele-
phantiasin
inter mor-
bos quanti-
tatis, Gale-
nū, uero, Fi-
guræ.

λεῖχνα a
pud gr̃acos
esse mor-
bū, qui à lati-
nis ipetigo
nominatur.
uulgo autē
uolatica di-
citur.

Cassius cœlix

etiam periti ipso sensu monstrante nouerūt. Quare id solū ostē-
dere oportet, qđ malū gr̃aci λεῖχνας uocāt, nos latīo uocabu-
lo ipetiginē noiare, & qđ docti ipetiginē, uulgo uolaticā nūcu-
pare. Qui uero possumus melius ista probare, q̃ Cassii cœlicis
auctoritate: cuius auctoris hęc sunt, q̃ a Simone Genuēsi allegā-
tur, uerba. Impetigo gr̃aci λεῖχνας dicūt, latini zernas, nascūtur
ex melācholico humore, rotūdo schemate, ī superficie cutis, cū ī-
genti pruritu: quis non uideat his uerbis morbū, quē uulgato-
noīe uolaticam uocitamus designari? Plures quoq; medici iu-
niores, in quorum numero Nicolus est, atque etiam Gentilis,
sive quicumque is est, cuius expositiones in Fen septimam li-
bri quarti Auicennæ habentur impressæ, sentire uidentur im-
petiginē esse uolaticam, & allegant alios idem sentientes, quā-
uis uideatur Rasis uigesimo quinto Continentis putauisse im-
petiginem esse tineam siccam, de qua opinione postea dice-
tur. Eundem uero morbum esse apud latinos impetiginem
qui sit λεῖχνη apud gr̃acos præter Cassii cœlicis auctoritatē, etiā
ratōe probatur. Quæ. n. remedia Galenus, & Paulus, omnesq;
gr̃aci auctores contra lichenas notauere, eadem ferē contra im-
petiginem a Quinto Serenio. Rasi, atq; Auicēna scribūtur, ne-
que hi arabes auctores aliter generari impetiginem, quam gr̃a-
ci lichenas docuerunt. Sunt autem lichenes, & lepra (si lepram
eo modo, quo ante a gr̃acis capi docuimus, intelligamus) soli-
us cutis passiones. P. eior tamen est lepra, quam lichenes. nā (ut
Paulus, & Galenus) testantur) lichenes si diu perseuerauerint, tā-
dem in lepram conuertuntur. maior enim est cutis fœditas, &
desquamatio in lepra, q̃ in lichenibus. Tanta tamen habent li-
chenes, & lepra naturæ cognationem, ut credere possim hos
duos morbos apud diuersos auctores inuicem nomina mu-
tuari, nam quæ de impetigie scribit Celsus, ea potius lepræ cō-
ueniunt. Videtur. n. idem Celsus sicuti lepram, impetiginē, ita
lichenas, papulas latine nominasse. quod ex quā plurimis, quæ
a Iii de lichenibus, ipse de papulis rettulit, colligere possumus.

Quemadmodum, n. a Cassio foelice scribitur, lichenas nasci ro-
 tundo schemate, i. figura in superficie cutis cum ingenti pruritu,
 & asperitate, atque ubi id malum serpere coeperit, serpiginem
 dici, ita & Celsus ait alterum papularum genus p minimas pu-
 stulas cutim exasperare, rodere, & eandem serpere, atque ut id
 uitium rotundum incipit, ita in orbé procedere, & quod græ-
 ci dicunt ex lichenibus diuturnis fieri leprâ, Celsus de quadâ
 specie papularum idem pronunciat, q nisi cito auferatur i im-
 petiginem uertitur, & sicuti græci quosdam lichenas ἀγρίους
 idest feros nominât: eodé modo Celsus alteram papulæ spe-
 ciem ἀγρίαν idest feram ab eisdem græcis appellari testatur.
 Deniq; quod leui papulæ Celsus remedium præcipit, ut scili-
 cet ieiuna saliuâ quotidie defricetur, idem græci adhibent li-
 chenibus puerorum, qui quidem curationis modus argumē-
 to esse potest lichenas esse morbum, quem uulgo uolaticam
 nominamus, aduersus quam nostro quoque tempore mulier-
 culæ circa puerorum mala sananda præcipue sollicitæ nullam
 magis præsentaneam nouere medicinam, quâm ieiunam sali-
 uam. Sed & eodem Celso auctore maior papula murali herba
 commodissime tollitur, quam quidem herbam, græci, ut Cel-
 sus quoq; libro, iii. testatur πικρὸν κίον, & πικρὸν κίον nominât,
 latini uero, quia in parietinis nascitur alio nomine parietariam
 appellant, uulgus ob eum, quem in uasis uitreis abstergēdis ex-
 hibet usum, uitriolum, ut minus mirandum sit hanc ipsam her-
 bam lichenas sua ui absterforia sanare. Est tamen & altera herba
 ipsa quoq; in muris, sed maxime saxis humectis proueniens a si-
 mili ui, effectūq; λεχίν a græcis nominata quam nostri tempo-
 ris medici nescio qua ducti ratione, uel usu hepaticam uocita-
 runt, neque enim usquam apud celebrem auctorem, uel græ-
 cum, uel arabem legitur lichenem herbam hepatis utilem esse,
 unde præ cæteris hepatica dici meruerit. Quod uero Pādectar-
 rius scripsit ex Serapionis, atq; Galeni (ut uidetur) auctoritate,
 ualere hanc herbam contra splenis, atque hepatis obstructio-

Herba mura-
 lis, & altera
 eiusdem ef-
 fectus quæ
 a græcis λε-
 χίν appel-
 latur

Pādectarius
 hoc loco i-
 probatur.

nes, & contra omnem hepatis ægritudinem, hi quidem lichenis effectus neque a Galeno, neq; a Serapione usquã scripti leguntur. si uero Pandectarius illos ex sua protulit opinione, minus illi hac in parte credendum, quoniam hanc ipsam herbam, quam græci λεχηνα uocant tanta nominum confusione obscurabit, ut quæ tandem herba sit, neq; alii ex uerbis eius scire liquido possint, neq; ipse sciuisse uideatur, cum enim de licena, siue lichene egisset i littera. a. ubi eam arabice ainec, latine muscum, uel usne uocari docet, postmodum in sequenti ferè capite agès de eadē herba lichene, licet uideatur non animaduertere, eam arabice azemalsaret inquit appellari, latine uero hepaticam. Eadē uero esse hanc ipsam hepaticam cum ea, quam græci λεχηνα nominant, indicant illæ, quæ Azemalsaret, siue (ut Pandectarius interpretatur) hepaticæ a Serapione ex Galeni, ac Dioscoridis auctoritate tribuuntur, sunt enim quas iidē auctores in suis de simplici medicina libris licheni herbæ subscripsere. Neque uero contentus Pandectarius ex una herba fecisse duas, postmodum in littera. l. eandem herbam tergeminauit, De lichene siquidem sub proprio uocabulo egit, & limum terræ latine uocauit. Iudicent ergo legentes quanta sit homini fides habenda, qui herbam eandem, modo muscum, modo hepaticam, modo limum terræ latine nominat, non solum uaria nomina, sed rem quoque, quæ tamen una erat, diuersas opinatus. Quod si quis lichenem herbam prodesse hepati ea ratione contendat, quoniam de ipsa scribit Serapio ex Dioscoridis auctoritate q̄ ictericis confert, morbus autem, qui icterus nominatur plurimum hepatis uitio oritur, is etiam Dioscoride docente discat non intra sumptam ad uitium ipsum tollendum, sed extra adhibitam potius ad colorem scilicet naturalem ictericis restituendum herbam lichenem a medicis peritioribus cōmendari, quod uerba ipsa Dioscoridis aperte demonstrant, neque enim cum melle confectam, atque comestam, ut uerba Serapionis male Dioscoridem

Errare Pandectarium

Dioscorides

Mala trāsfectio Serapionis,

interpretatis uidetur innuere, sed cum melle illita potius lichenem
 iuuare ictericos idem Dioscorides scribit. Non est autem a ra-
 tione alienum hac ipsam herbam, quae (ut inquit Galenus) plu-
 rimum ualet abstergendo, sicuti lichenas ita alteram cutis in icte-
 ricis foeditatem delere: Sed postquam de uera hepatica hoc i-
 loco disputatur, similis error Gentilis medici nostra quoque at-
 te celeberrimi haud quaquam est dissimulandus, qui hanc
 iuuandi Hepar prerogatiuam cuidam Herbae in lictoribus
 maris nascentis, quam alii soldanam, alii per diminutionem
 soldanellam nominant in quodam consilio tribuit, in quo
 etiam herbam a pluribus soldanam uocatam scribit cachilem
 ab arabibus nominari, de qua itidem cachile refert Serapio ex
 Isaac Ebenaram auctoritate, quae debilitati hepatis confert. Sed
 quod tanti uiri pace dicere liceat, fallitur sua opinione Gentilis,
 neque enim herba uulgo soldana, seu soldanella uocata est apud
 arabes cachile: siquidem herba cachile folio nasturtii, uel usne
 describitur a Serapione. Neutra autem similitudo soldanae co-
 uenit, quam scimus habere folia hederæ foliis ferè similia, quae
 quantum a nasturtio, atque usne discrepent, iudicet illi, qui ha-
 scer herbas aliquando oculis sunt cõtemplati. Nasturtium qui-
 dem cum sit herba hortensis uulgo agriti nominata puto omni-
 bus notam. Usne autem (ut inquit Serapio) est herba cali. Simo-
 uero de cali ita scribit. Cali est planta in littoribus maris nascens
 similis uermiculari pinguis, & salsa. Ego hanc puto a graecis *θηλε*
φιοι nominari, licet Auctor Paderstarum antiphyllon pro te-
 lephio corrupte scripserit, quo etiam ductus errore usne facit
 anthyllidis speciem, cum tamè athyllis alia herba sit a telephio,
 uel usne. Si qua uero herba sit, ut ad propositum nostrum re-
 uertamur, quae ob excellentem iuuandi hepar proprietatem
 nomine hepatica debeat insigniri, illa profecto est eupatorium,
 quae etiam inde apud graecos uidetur nominata, quae bona sit he-
 pati, quam Plinius ab Eupatore potius inuentore dictam exi-
 stimat, de hac enim scribit Galenus libro sexto de simplici me-

Error Genti-
 lis quae herba
 uulgo solda-
 nam uocata
 putauit esse
 cachile apud
 Serapione.

Nasturtium
 uulgo agrit-
 ti
 Usne esse
 herba Cali.
 graece *θηλε*
φιοι dicta.
 Error pader-
 starii
 Quam sit
 uera hepati-
 ca.
 Galenus. li-
 bro. vi. de sim-
 plici medici-
 na, & libro de
 antidotis.

dicina, q̄ hepatis obstructions expurgat, atque insuper hepar
ipsum corroborat. In libro uero, qui de antidotis iscribitur idē
Galenus ita de eadem herba ait. Affectum hepar sapius herba
eupatorium efficaciter iuuat, sicuti mirabolanus lienem. Saxi
fraga autem, atque Betonica, renes. Non tamen quod & ali
bi monuimus ad hunc effectum sumenda est herba illa uulga
ris passim in fossatis nascens, quæ magno nostræ ætatis errore
pro uera eupatorio recipitur. neque enim illi hæ notæ conue
niunt, quibus nobis ueram eupatorium Dioscorides designa
uit. Quod si quis forte a me exigat, ut quæ nam sit uera eupato
rium aperiam, quod in priore libello de Plinii, ac medicorum
erroribus inscripto distuli manifestare, dicā tandem quid sen
tiam. si prius illud, quod in eodem libello etiam antea ostēdi,
declarauero, semper fuisse aliquos in ueris medicinarum no
minibus etiam prioris sæculi errores, qui usque ad nostra tem
pora sunt propagati. nam quia plures superiore quoque ætate
imperiti, colore decepti, metallum id, quod peritiores Cinaba
rim nominarunt, esse draconis sanguinem crediderunt, atque
ideo non cinabarium, sed potius draconis sanguinem idem me
tallum nuncuparunt, nos quoque priscam seruantes consuetu
dinem ita uocamus. idem in herba eupatorio contigit. hanc
enim multi ueteres, quos Dioscorides notat, putarunt esse ue
ram argemonium, cum tamē hæc sit ab eupatorio diuersa, qui
error ad nos etiam permanauit. herba enim, quæ est uera eupato
rium à pluribus creditur esse Argemonium, atque ideo cor
rupto uocabulo passim Agrimonia nominatur. Quam quidē
rem miror à multis non fuisse animaduersam, cum (ut alio scri
psimus loco) herba eupatorium passim nascatur, sic uero à dio
scoride, & Plinio dioscoridem imitante describitur, ut penē
sub aspectum poni uideatur. Hæc est Dioscoridis in eadē her
ba Descriptio. Eupatorium herba est fruticosa uirgam unam at
tollens rectam, lignosam, tenuem, nigram, hirsutam, cubitalem,
uel etiam maiorem, folia per interualla diuisa in quinque maxi

Argemoni
um corrup
to uocabu
lo agrimonia

Descriptio
eupatorii a
pud diosco
ridē, & quo

me partes, uel plures similia foliis pentaphylli, uel canabis potius, & ipsa quoque subnigra ferratim in cisa per ambitū. Semen uero medio cauli ad nascitur sub hirsutum uergens ad inferiora ita ut exiccatum uestibus adhaerecat, in qua quidem descriptio ne ea herba pingitur, quam aliqui, ab illa adhaerescendi natura, quam fructui tribuit Dioscorides lappulam nominarunt, nos uulgo agrimoniam uocitamus. Sed & alia quæ in eupatorio describuntur caulis, s. lignosus, nigricans, hirsutus, cubitalis aliquando altitudinis, folia similia canabi, uel pentaphyllo ita herba uulgo uocata agrimonia quadrant, ut hanc esse ueram eupatoriū nemo nisi ab ortu naturæ cæcus non agnoscat. unde etiam duplex seculi nostri error depræditur alter, quod herbam a ueteribus eupatorium nominatam pro uera argemonio recipimus. Alter quod pro eupatorio herbam uulgarem, de qua nulla sit a prius auctoribus mentio nulla nixi uel ratione uel auctoritate ad usum medicinae frequenter adhibemus. Sed hæc quidem quauis forte à nostro proposito, qui morbum Gallicum potius, quàm herbas intendimus explanare longe aliena, iuanda tamen mortalitatis gratia, quæ hæc tenus in ueris remediis dignoscendis hallucinatur obiter sint exarata. Iam ad propositum reuertamur, quo probare intendebamus, quod malum græci λεχίνας dicunt à Celso papulas nominari, sicuti quod iidem græci λεπραν dicunt à Celso etiam impetiginem nuncupari, hoc enim possit uel ex ipsorum morborum definitionibus demonstrari, nam lichen in libro, qui ὄροι ἰατρικοί .i. definitiones medicinales inscribitur ita definitur, siue liber ille Galeni fuerit ut titulus præsert, siue alterius, non multum a Galeni placitis dissentientis. Lichen est asperitas cutis cum magno pruritu. Lepra uero hoc patet. Lepra est transmutatio cutis ad contrarium naturæ habitum cum asperitate, dolore, atque pruritu & squamarum resolutione, & quandoque unam quandoque plures corporis, partes depascitur. Celsus quoque tam in papulis, quàm etiam in impetigine cutim exasperari innuit. Impetigini uero hoc proprium tribuit.

nomine. eadem herba a nostris uocetur manifestatio.

Morbum a græcis λεχίνας dictū, a Celso papulas nominari.

Quid lichen & lepra.

quod in ea squamulae resoluuntur, & hoc quidem fieri in qualibet
 impetigine, sicuti etiam omnem eius speciem oriri in pedibus,
 & manibus, atque unguibus quoque infestare idem Celsus testifica-
 tur, quod postremum dictum uel ipsum probare queat nihil
 aliud significare impetiginem apud Celsum quam lepram, cum non
 solum graeci auctores, sed Plinius quoque auctor Romanus un-
 gues leprosos sapissime nominat. Auicenna & ipse impetiginem
 ita diuidens, quod alia sit non excorticata, alia excorticata per
 impetiginem non excorticatam papulas apud Celsum, λέχη
 uero apud graecos uidetur significare sicuti per impetiginem
 excorticatam id, quod Celsus uocat simpliciter impetiginem,
 graeci uero λέπραν. Sunt autem haec Auicennae de impetigine
 excorticata uerba. Et de impetigine est excorticata propter ue-
 hementiam siccitatis, & multitudinem profunditatis, & est sicu-
 ti albaras nigra, & sicuti cortices. Est autem hic dubitatione di-
 gnum, cur Auicenna hoc in loco impetiginem excorticatam
 dixerit esse, sicuti albaras nigram, qui tamen in alio capite su-
 periore albaras nigram ita definierat. Albaras nigra est impetigo
 excorticatiua, & est scabiositas accidens, aspera, uehemens, & fa-
 cit squamas sicuti piscium cum pruritu, & est propter humorem
 melancholicum imbibentem de eo, quod est iuxta ea inhibiti-
 o ne fortiore, quam in colore imprimat tantum. haec quidem Auicen-
 na, est autem (ut dixi) dubitandum, si albaras nigra est impetigo
 excorticatiua, ut hoc in loco inquit Auicenna, quo pacto erit si-
 cuti albaras nigra, quemadmodum scribit inferius, quod, n. est
 sicuti alterum, non idem uidetur esse. Nos uero hanc dubitatio-
 nem ita soluimus. Graecos a quibus arabes omnia ista accepe-
 runt duo habere uocabula germanos morbos significantia, le-
 pram scilicet, & psoram, atque ideo haec duae passionis propter na-
 turam proximitatem a Paulo agnita simul describuntur in hac sententia
 Lepra, & psora sunt in superficie cutis asperitates cum pruri-
 tu, & resolutione ex melancholico humore ortum habentes, sed
 lepra quidem cutem profundius depascitur in orbem proce-

Quid auicenna
 intelligat per
 impetiginem
 excorticatam,
 & non excorticatam.

Albaras nigra.

Impetigo excorticatiua.

Lepra & psora.

dens, atq; in ea quædam ueluti squamula resoluuntur. Pso-
 ro magis in summo consistit, uariisq; modis figuratur, & fursura
 cea corpora abiicit. Lepra igitur apud Paulū est ipetigo excor-
 ticatiua apud Auicennā, sicuti ipetigo nō excorticata apud eū
 de auicennā ε λεχών apud græcos, ut est supra mōstrauimus. Al-
 baras autē nigra ē Paulo æginitæ pso-
 ra, quā qdē albaras nigram
 Auicennā ab ipetigine excorticatiua seperauit, cum loco quasi
 differētiæ adiūxit, & est scabiositas accidens, & reliqua, qd uer-
 bū adiunctū idicio est tātū iportare Auicennā albaras nigrā, quā
 tū græcis auctoribus ἰώρα, hoc, n. uerbū arabes in sua lingua
 baras interpretatur, quod patet ex uerbis Rasis, quæ libro. xxy.
 continentis capite illo, quo agit de passionibus unguium, in
 hūc modū scripta leguntur. Dixit Galenus exptus sum cāthari-
 des, & inueni, q̄ sanāt unguū baras si de eis fiat illinitio cū ce-
 roto. Huius uero remedii sufficiētē se habuisse experientiā ad
 ungues pso-
 ra patiētes scribit Galenus libro undecimo de sim-
 plici medicina. Vt uero primū nostri instituti propositū tādē
 absoluamus. Cum lepra, ac pso-
 ra solius sint cutis affectus, ut ex
 eorū definitionibus cōstat, ac ferē sine dolore, in qbus squamu-
 læ tātū, & cortices, fursuri similes emittuntur, nō aut pustulæ emi-
 nētiore quoddā ueluti uirus stillantes quātā, ac quales in mor-
 bo Gallico apparēt excitentur morbum gallicum non esse li-
 chenas, si etiam lichenes cum lepra, ut apud Auicennam, atq;
 ipsum forte Plinium confundantur tā ratione, quā sensu ipso
 ad stipulāte demonstratur.

Postquam satis (ut apparet) probauimus morbū Gal-
 licum non esse lichenas, siue impetiginem, magnam
 etiam eius opinionis partem, quæ eūdem morbum
 esse asafati asserit unā uidemur destruxisse, quando
 arabes asafati atque lichenas pro eodem morbo non nunquam
 accipiunt, est enim (ut inquit Auicenna) impetigo non
 longinqua ā asafati nisi cum re occulta, & pertransit ut sit asaf-
 ati sicca impetigo malignior. Rasis quoque, quod & antea no-

b ii

Rasis

lepra & pso-
 ra solius cu-
 tis passiōes.

Rasis

taimus scribit in uigesimo quinto continentis putare se im-
petiginem esse tineam siccam, quasi diceret safati siccam uide-
tur enim hoc uerbu safati apud arabes duo tineæ genera signi-
ficare, alteram siccam, alteram humidam. Non distinguunt au-
tem iidem arabes tineam siccam ab impetigine ea ratione for-
tassis, q̄ similes impetigini dispositiones sicuti faciē, ac collū,
ita summam capitis partem frequenter infestant, Idcirco Au-
cenna iisdem remediis utitur etiam ad safati, quibus paulus ad
lichenas, siue impetiginē, stercore scilicet lacerti, & stercore tur-
dorum proprie comedentium oryzam, quibus paulus aues illas
uescentes oryza, non turdos, sed sturnos potius nominet, de
quo arabum, ac præcipue Auicennæ errore turdos pro sturnis
sæpe ponentium alibi diximus. Quod uero Auicenna etiam sa-
fati pro tineâ non modo sicca ueluti aliquando rasis, sed etiam
humida accipiat, illa ostēdūt medicinæ, quibus utitur Au-
cenna ad safati humidam tucia, s. climia, et chimolea; et charta cō-
busta cū aceto, & gūmi pini cum balanstis, & aceto, & oleo ro-
faceo, hæc. n. omnia ferē Paulus æginita ad faui. i. cuiusdam
speciei tineæ humidæ ita noiata adhibet curationem. Mesue
quoque Galenum allegat scribentem multos se sanasse, qui sa-
fati patiebantur linimēto chartarum combustarum tritarum, &
cum aceto temperatarum. Hoc autem medicamento Gale-
nus libro primo decē tractatuū, qui memiri inscribitur apud ara-
bes ad achoras. i. alterā humidæ tineæ speciem usum se fuisse te-
statur, quam etiam tineæ speciem rasis in libro diuisionum sa-
fati nominat, scribens enim de altera specie quā græci *κρυπτον*
nos fauū appellamus, ait q̄ eius foramen est latius, & maius fo-
ramine safati, quæ sunt Galeni, ac Pauli uerba achoras, & fau-
um ex oraminum magnitudine distinguentiū. Idem Rasis in li-
bro de ægritudinibus puerorum alteram tineæ speciem, quæ
fauus, siue (ut ipse inquit) fauositas mellis uocatur etiam safati
nomine arabico nuncupauit. hæc enim sunt eius uerba. Passio
quæ dicitur fauositas est species safati. In almansore etiam ha-

**Error arabū
ac precipue
Auicennæ
ponentium
turdos pro
sturnis.**

Mesue

betur capitulum de safai, uel safati, quæ sunt ut ibi exponitur ul
 cera capitis habentia crustas. Usque adeo autem rasis safati capi-
 tis morbis ad dicit, ut uigesimo quinto continentis, quod etiam
 testatur Nicolus safati capitis impetiginè nominauerit, qui iti-
 dem nicolus de safati, & tinea unà agit, & safati. i. tinea: ut ipse
 etiam exponit plures modos enumerat ex galeni in primo me-
 miri, & libro d'apostematibus auctoritate. Apud Auicennam èt
 omnes safati species sunt cutis capitis passionés. nam safati inci-
 piés, quæ est (ut Auicenna inquit) botor parua, fixa. Ieues. diui-
 sa in numeratione locorum, deinde exulcerâtes nihil aliud sūt
 nisi exanthemata id est pustulæ, quas scribit Paulus rubidi esse
 coloris, & asperas summam capitis partem exulcerantes. Siren-
 gi uero, quæ est species safati humidæ apud Auicennam est *κρησιον*
 id est fauus apud græcos, ad quã (ut diximus antea) Auicenna scri-
 bit eadē remedia, quæ Paulus (ut uideatur uerbū græcū *κρησιον*
 in sirengi apud Auicennam esse deprauatum, sicuti forte *ψυ-
 δρανια* in balciati, siue ut alii scribunt riaciati alteram safati spe-
 ciem. Sunt autem *ψυδρανια*: ut Paulus, atque Alexander ex-
 ponunt, pustulæ super cutem capitis eminentes. Verbum au-
 tem balciati pustulas tales apud Auicennam significare indicat
 ipsius Auicennæ uerba sequentia, quæ ita se habēt. Et balciati quidē
 è de genere safati malæ, & quãdoq; est cã eius morsus sicuti scini-
 fes maligni. è aut uerbū scinifes a que hoc iloco a uerbo græco
 conopes deformatū, cuius quidē uerbi quumlibet uitiati signi-
 ficatū pandectarius intellexit, nō tamen scripturã emendauit,
 sed corruptū uocabulū ita ut iuenit, exposuit hoc mō. Scinifes
 i. quædã musca parua q̄si effugiēs uisionē habēs aculeū acutū, &
 alio noīe uocatur culex culicis, & idiomate nostro uocatur sen-
 zala, unde declinatur hoc scinifes gō huius scinifes id declinabi-
 le. Hæc pãdectarius nō magna cū elegãtia, sed fide tamen, nã q̄
 nomē scinifes sit id declinabile ostēdit modus ipse loquēdi Au-
 cennæ cū inquit morsus sicuti scinifes maligni, est. n. scinifes casus
 genitiui. Quod uero conopis, seu culicis morsus in cute uerti-

Apud Auicennam oēs
 safati species esse cu-
 tis capitis
 passionés.

Paulus &
 Alexander

cis uel faciei tales pustulas excitet, quales dixit a Paulo, atq;
 Alexandro medicis psydria nominari loca habitantes, in quibus
 plurimus est eius insecti prouetus magno sui tardo plerumque
 experiuntur. Tãtam aut fieri græcorum nominum, uel morbos, uel
 aialia significatiũ in libris Auicennæ transformatiõem, quãtã hoc in
 loco inuauimus unusquisque mihi facile credet, quã secũdo eius
 de auctoris uolumine æquale, uel et aliquãdo maiore in nomi-
 bus medicinae factã aduerterit. Cũ ibidẽ chochiũ pro pho-
 cha, i. uitulo marino Cheichen pro cancamo, i. gummi quodam
 odorato, astratufus pro asteraticus, i. herba iguãria, baeche pro
 becio, i. ruffilagiẽ, biloniũ, pro pelio, bebliti pro peplo herbis
 earũdem uiriũ, altera tamẽ portulacæ hortẽsi, altera rutæ simili-
 bus, gueguers pro cenchro, i. milio, scutuũ pro symphito, i. cõ-
 solida herba, tesifise pro thapsia, & mille alia græcorum uerborum
 corruptiões inueniãtur, quas uix puto posse intelligi sine aucto-
 rũ græcorum, quã medicinae posteris tradidere cognitõe, quando &

in A. buq. A.
 no. m. m. m.
 sq. bulq. A.
 Multa no-
 mina herba-
 rum depra-
 uata apud
 auicennam.

Errores Auicennæ in thapsia & symphyto herba.

Auicennã tantus alioqui medicinae magister in eis caligat ali-
 quãdo, ut cũ tesifise, i. gummi rutæ agrestis, quã nusquã inuenitur expo-
 nit, scutuũ uero sempuiuã, uel speciẽ leminis inãdragoræ secũdũ
 duas opiniones, utraq; tamẽ falsam interpretatur. Quã quidẽ no-
 minũ obscuritate nescio quid possit eẽ in medicinae ope piculo-
 sus, quando ex ea nõ modo alteri pro altero morbum curari,
 sed alia etiam pro aliis remedia exhiberi contingat. Quo circa,

Laus Aldi Romani.

nunquã satis laudari posset Aldus Manutius Romanus Vir
 nõ minore ingenio, quã doctrina, qui sua industria, atq; labore oẽm
 græcorum sapiẽtiã, grammat. cã, poeticã, oratoriã, philosophiã, & me-
 dicinã et innumeris uoluminibus curat imprimẽda quã tot doctissi-
 morum hoium lucubratiões, quã nõ multis postannis erãt iterituræ,
 ita reficit, atq; restaurat, ut nulla unquã possint tẽporis uetustate ab-
 oleri, dignus profecto immortalitate, quã multis uiris praestãtib;

Alluatim.

data eternitatẽ. Alluatim uero de quo post satisfati spẽs Auicennã
 facit mẽtionẽ, quoniã crurũ nõ capitis ulcera eẽ dicuntur, ideo
 neq; satisfati ab eodẽ Auicennã cognominantur, quare neq; ad pra-

sentē disputatiōē uidentur pertinere, qua tantū probare itendi-
 mus morbū gallicū nō esse safati. Illud tamē à nobis obiter di-
 ceretur alluatim uerbū esse arabicū corrupte hoc loco pro albo-
 tim scriptū, sic. n. legitur, & nō alluatim in codice arabico Auicenna.
 Significat autē albotim in arabū lingua arborem terebin-
 thū, ex qua nascitur resina terebenthina, unde & gluten albo-
 tim noīe p̄tin latino p̄tin arabico à medicis iunioribus eadē
 resina noīatur. Sed & iīdem arabes albotim uocant quādam
 genera pustularū similiū fructui arboris terebīthi a qua pariter
 similitudinē grāci quoq; anteq; arabes easdem pustulas *τερμιν-
 θους* uocauerē. Sūt autē ueluti ulcera pua lentis magnitudine,
 uel nō grandiora faba, colore iter nigrū ac uiridē quātus & qua-
 lis est etiā fructus, a quo nomē tā apud grācos, q̄ ēt apud ara-
 bes hūerūt. De his autē ut arbitror unā cū speciebus safati egit
 Auicenna, quoniam hāc quoq; sicuti safati in summa corporis
 cure nascuntur, ut paulus aginita, qui de terminthis scripsit ex
 Dioscoridis alexādrīensis auctoritate, testatum reliquit. Sed de
 eisdem etiā libro tertio capite de bothor noīatis bothim ipse
 Auicenna plenius erat executus his uerbis. Hāc bothor appa-
 rent in crure nigrā quasi ipse sint fructus tamaricis, aut grana uir-
 idia magna, & materia earū est materia naricum, & cura earū ex-
 pte mūdificatiōis ē cura uaricū ulceꝝ melācholicorū, q̄ qdē uer-
 ba Auicēnā nihil aliud ostēdēt q̄ qd libro. iiii. capite de safati
 circa finē de alluatim idē Auicenna sp̄aliter scribit q̄ uidelicet
 alluati sūt ulcera melācholica, q̄ appēt i crure ex eadē materia,
 ex q̄ fiūt uarices, & appropiquat cura eius curatiōi, earū illd ēt lu-
 ce clarius māifestare uerbū alluati libro. iiii. male pro albo-
 tim, & has pustulas boti noīatas eadē eē cū illis q̄s grāci *τερμιν-
 θους* appellant, à similitudine, ut diximus fructus arboris terebin-
 thi q̄ fructus apd arabes granū, uiridē noīatur, hoc. n. ē, qd dicit
 Auicēna capite libri tertii nup allegato eē eas q̄s fructus tamar-
 icis, aut grana uiridia magna, ideo at Auicēna addidit magna, q̄a
 sicuti duplex est arbor terebinthus fructifera femina utraque.

Duo signifi-
 cata uerbial
 botim apd
 arabes.

Terminus

nam mascula est sine fructu, ita fructus diuersificatur, alter, n. est
magnitudine lēris, alter nō grādiōr faba (ut diximus) hic at ē quē
A uicēna magnū uocat ad alteræ æqualē lēri cōparatū. Hæc igitur
si uera sunt (ut certe uera eē existimamus) nō paræ illi decipi-
untur, q̄ alluatī q̄rtā faciūt safati spēm, quīq; safati nō tā cutis ca-
put itegētis, quātū faciei morbū eē arbitrātur, quo et errore du-
cti uidētur q̄ morbū gallicū safati eē opinātur, quoniā hic mor-
bus cæteris p̄ribus sub ueste latētibus uultus hoīum euidentius
offēdit. Eiusdē uero erroris auctores aiūt ex. i. libro Galeni de
decē tractatibus suos se sermōes sūp̄sisse neq; aīa duertūt, q̄ idē
auctor de morbis faciei nō p̄rio libro, sed q̄nto tātū illoꝝ tracta-
tuū edifferit, sic, n. rectus ordo exigebat, ut primum a caluarie
morbis ichoaret, de q̄bus solis i. i. libro p̄tractat, deīde ad ea, q̄ i
aurib; i oculis, atq; i tota facie oriūtur mala descēdēs singula in
propriis tractatibus declararet, ut uel ex iis q̄ ipsi cōcedūt illd̄
probari possit safati eē solius uerticis passionē, q̄do a Galēo i. i.
lib. decē tractatuū de safati agitur. Sed & achores, & faui, & psy-
dracia, & exanthemata, & qcūq; i eodē libro capitis morbi a ga-
leno cōnumerātur, uel tinea sūt, uel tineæ similes fœditates, sū-
pto tamē tineæ uocabulo i eo, quo medici iuniores capiūt si-
gnificatu. Quod nisi auicēna hæc oīa sub safati noīe i suis libris
cōp̄derit uane uidebitur gloriatus qcqd suo opi fuerit sup̄ad-
ditū, eē icōp̄rēsibile, cū nusq̄ aliter de tinea, aut his tineæ affini-
bus affectibus egerit. Quāq̄ uero safati propriū capitis morbū
statuerimus, nō tamē ignoramus morbum etiā certæ parti cor-
poris peculiarē posse aliis aliquādo cōicari, qd̄ et inuit Auicen-
na i gens safati plurimum in capite fieri. Nos quoq; ut medici
de iis, quæ magna ex parte, nō autē raro, aut semp̄ eueniūt hoc
in loco differimus. P̄ ossumus ergo ita colligere. Cum morbus
gallicus nō sit impetigo, ut etiā antea probauimus, neq; uero ti-
nea, quoniā hic & ei cōpares morbi, ut in capite fiūt, ita a capi-
te incipiūt, morbus autē Gallicus primū sui ortū habet ab ob-
scœnis tā morbū gallicū differre a safati, quantū caput ab ingui-

Hic nota-
tur Bartho-
lomæus cō-
gnomento
Montagna-
na.

Achores Fa-
ui psydracia
exanthema-
ta.

ne, aut quacunq; alia corporis pte est existimandum.

Contra uero illos, qui dicunt morbum gallicum esse prunam, uel igne persicu, siue sacru no eode modo; ut cōtra ceteras opiniones possumus argumētari, cū tanta sit apud arabes, & medicos iuniores de pruna, & igne psico, uel sacro ambiguitas, quāta ferē de hoc ipso morbo, de quo in præsentia disputamus. Alii. n. prunā, atq; carbonē nō idē malū, sed diuersa potius opinantur, cū tamen, quod ab Auicenna pruna dicitur, a Galeno libro. xiiii. artis curatiuæ, & multis aliis in locis carbonē sicuti *ανθραξ* græce nomine tur. Alii quis *ανθραξ* idem græcis significet, quod carbonē latinis, differre tamē anthracē à carbone ea rōne arbitratū, quoniā antraxiat ex materia maligniore, & magis adusta, quā illa, ex qua carbonē generatur, nec desuere, qui ita desiperent, ut uerbo græco latinam darent deriuationem anthracem ab antro dictum existimantes, quoniam (ut inquit) intra concauitatem habet absconsam. Non absq; omni tamen ratione quidam moti uidentur, ut inter anthracem, atq; carbonem, siue prunam differentiam statuerent, cum uiderēt inde Auicennam de Altoim quem ipsi anthracem interpretantur uno capite agentē, post modū altero capite de pruna tractantem tanquam de morbo ab altoim, siue anthrace diuerso, idē Rasim in libro diuisionū de igne psico primū innox de anthrace seorsū scripsisse. Ego tamē illos, q; inter carbonē, siue prunā, atq; anthracē faciūt differentia libenter interrogarem nunquid Galenus de anthrace in eoque ipsi sub hoc uerbo intelligūt significatu usquā fecerit mentionem, tantum enim morbum, ac magis, q; ceteros, exitiale lauisse Galenum, atque ideo neque in libro quarto decimo artis curatiuæ, neque in secundo ad Clauconem, neque in libro de tumoribus cōtra naturam, nusquam deniq; ab ipso fuisse nominatū penē ridiculū ē suspicari. Quod si Galenus & d pruna, de q; agit Auicēna, & de anthrace pestifero sub eodē noie Anthrace uidelicet libro. xiiii. artis curatiuæ tractasse dicatur, quoniā an

De pruna igne persico & anthrace, disputatio.

Altoim

git. Auicenna uero nulla adhibita distinctione hæc eadē remedia quibus ex reprimentibus adhibet in principio altoim idest buboni pestiferi, quibus nihil possit esse in hoc malo piculosius. Neque uero illud latissimè facit, quod non nulli de hoc genere medicandi dubitantes dicunt in Auicennæ excusationem, quod uidelicet Auicenna uoluerit non super ipsum altoim, sed potius partes ipsi Vicinas, ne corruptio perambulet, eas, quas diximus imponi medicinas reprimentes. Ego enim in hoc genere morbi praestare semper opinor non solum ad locum affectum, sed etiam proxima tabe pestiferam quantum fieri possit euocare, Si. n. à locis circumstantibus reputiatur quantum extrinsecis partibus hoc est ignobilioribus mali depelletur, tantum ad intrinseca, & plerumque lethalia detrudetur, cum illud quoque in pestilentia sit obseruatum quanto plures cutis exterioris partes afficiuntur tota uero noxia foras prodeunte, tanto minus subesse piculi, sicuti ubi unum solum locum carbunculus occupauerit, & agri salus penè est desperata quaquam uero Auicenna & si non incurandi ratione, saltim in eo cum paulo conueniat, quod sicuti hic buboni ab anthrace, ita ipse altoim à pruna se iunxit, non tamen æque constat apud Auicennam ex qua materia pruna, uel ignis psicus oriatur, cum uideatur quandoque Auicenna non solum à Paulo, atque Galeno sed à se ipso pariter de hisce morbis scribens dissentire. Galenus. n. quem Paulus et sequitur ait anthracem ex sanguine melancholico feruente generari, atque ideo à pustula aliquando scilicet, aliquando sine hac, deinde quodam attolli pustulam, qua disrupta similiter ulcus crustosum fit. Eadem ferè de pruna, uel igne psico quodam in loco scribit Auicenna libro. scilicet quarto inter initia tertii capite de apostematibus, & pustulis in hunc modum. At uero ex sanguine grosso malo sunt species exiturarum malax, nam si eius malitia uehementis fiat, & ipsius abustio proueniet herisipila, & eueniet combustio, & crusta, & deterior est ignis psicus. Hoc in loco Auicenna de igne quidem psico uidetur cum Galeno consentire, siquidem ignis psicus idem genus coit cum anthrace de quo Galenus agit libro xiiii. artis curatiue quemadmodum

Error Auicennæ in curatione Altoim.

Auicennam in eodem morbo aliquando Galenum sequi, Aliquando dissentire ab eo.

Auicēnam
discordare
à Galeno d
herispila .

ex ipso constat Auicēna qui libro iiii. capite de ulceribus ait ul-
cus corrosiuū ignē persicum à Galeno nominari, ut etiā ex mul-
tis translationibus cōstat, quæ anthracē ignē sacrum, uel persicum
interpretatur. De herispila uero idē Auicēna aperte à Galeno
discordat, qui uult herispilam non ex sanguine crasso, qualis est
melancholicus, sed potius tenuissimo generari, ut cōstat, ex eius
uerbis libro secundo artis curatiuæ ad glauconē de uero herisi-
pelate scriptis. Postmodū uero Auicēna in eo quarti libri capi-
te, quō de pruna, atq; igne persico tractat, licet easdem ferē no-
tas in pruna, & igne persico scribat, quas Galenus, ac Paulus in
anthracē, siue carbone pustulas scilicet corrosiuas faciētes acci-
dere escaram, qualem facit accidere cōbustio, & canteriū, uult
tamen tā prunam, quā ignem persicum ex colera citrina gene-
rari, quæ, si uerba eius attendimus ex sanguine cholero originē
traxerit. Sit autem mihi quod etiam ab initio ex postulaui hoc
In loco concessum ab iis, qui nihil nisi eleganter dictatum au-
dire patiuntur, & uerba potius, quā sententias conseruantur ubi
de arabū medicorū opinionibus disputatur seruare eū dē aliqua
do modū loquēdi, quo medici passim iuniores utuntur, ac pro
flaua bile cholera, pro atra melancholia, pro herispelate herispila,
& plura alia nomina barbara usurpare, ne si aliis quā ipsis uocabulis
uti uoluerō, non tam uidear latinatē affectasse, quantum uer-
borum studio bonos auctores oppugnare tentasse. Materiam
itaq; prunæ, uel ignis persici apud Auicēnā esse cholera citri-
nam ex cholero sanguine genitam indicant ipsius Auicēnæ
(ut nuper diximus) uerba, quæ ita se habent. Et unus quisque
amboꝝ tam scilicet pruna, quā ignis persicus est de cholera citri-
na adurente permista melancholia. Et paulo post in curatio-
ne eorundem morborum Auicenna præcipit fieri flebotomi-
am aliquando usq; ad synopē, ut sanguis cholero eua cuetur
qui quidem curationis modus nescio quantum rationi uel eri-
am ipsi Auicēnæ conueniat, qui sanguinem esse frenū chole-
ræ ubiq; insinuat, & primo libro cauēdū eē admonet, ne supflua

sanguinis missione ægrum ad humorum cholericorū ebullitionem perducamus. Quare si eius aliis in locis doctrinam sequimur in morbo ex cholera superante, seu sanguine cholericofacto phlebotomia non competit, uel non tanta, ut ad syncope usque perducatur, nam & Galenus ipse, qui tam audaci remedio ad stipulatur, non nisi in tribus dispositionibus usque ad animi defectū sanguinem detrahit, uel scilicet in maximis phlegmonibus, uel febribus ardentissimis, uel doloribus uehementissimis. Quarum nulla adest in eo, de quo differimus morbo, si enim sanguis cholericus sit superabundans, quod esse in igne physico inuit Auicēna nō phlegmōnes faciet, sed potius herispelas ēt exq̄sitas, ut inq̄t Galenus libro .ii. artis curatiuæ ad glauconem, ubi inter phlegmonē, atq; herispelas ponit differētiā. Veriā aut herispelatis calor imodicus, ut idē Galenus sentit libro viiii. artis curatiuæ nō aliter q̄ aqua frigida epota curatur. Sic & quæcunq; aliæ febres ex cholera, uel per se uel sanguini mistæ feruore generātur nullū magis præsentaneū hēnt remediū, q̄ frigida aqua potionem. Vnde Auicenna tam ī curatiōe herispilæ, q̄ etiā causonis uisus est dubitare, an in eis sanguinē mittere oporteat, nedū iusserit ad syncope usque; profundi, hoc. n. remediū ī his solū febribus cōuenit, quæ ex multo sanguine uel ebulliente, uel putrescente generātur, quales illæ sunt, quæ proprio noie synochi noiantur, sed neq; pp̄ intolerabiles dolores (hi. n. in hoc morbo nō adsunt) tāta sanguis detractio ē faciēda. q̄ si etiā adēnt, distinguēdū foret, ut inquit Galenus in expositiōe aphorismi. Quæ egerūtur nō multitudinē cōsiderare oportet. an phlebotomia, uel potius purgatione sedari deberent nihil aliud ex his uerbis insinuās, nisi q̄ ubi humor alius à sanguine faceret sua uel qualitate, uel q̄titate dolorē, purgationē eē præferēdam, qd̄ uidemus eundē Galenū in oīum morborū præcipue cholericorū curatione ubiq; obseruasse adeo ut in cōmētariis libri secūdi de humoribus ēt ī pleuritide, cū fit ex humore cholericofacta phlebotomiā, quā tamē plus ī hoc q̄ in ullo altero

Tres dispositiones in quibus licet facere phlebotomiam usque ad syncope.

morbo alioquin uidetur probare. Apparet. n. & ipsum quem
admodū etiā Auicēnam nimiam humorum cholericorū inflā
mationem ubiq; euitare. quāuis hanc in ignis perfici curatione
Auicēna non cauerit docēs aliquando in ea usq; ad syncopē
sanguinē euacuare. Quid q̄ ēt Auicēna in pruna uel igne p̄si
co prohibet scalpellationē profundā quādo materia est decli
uis ad cholērā. his. n. & ipse utitur uerbis et tamē capite superio
ri, ubi agit de formica suaserat ex Galeni cōsilio extirpare formi
cam cū aliquo, qd̄ sit sicuti embula, & extremas pēnā, aut alte
rius rei, cuius extremas sit acuta, quā possibile sit deglutire for
micā. At qui hęc extirpatio formicæ si diligēter inspiciamus, mul
to est uiolentior, q̄ scalpellatio, ut si hanc timet Auicēna, quan
do materia est decliuis ad cholērā, multo magis tale aliquid fa
cere debuerit formidare in morbo ex materia non decliu ad
cholērā, sed mera cholera ut ipse opinatur procreato. Ego qui
dē puto Auicēnā modo salua tāti uiri reuerentia dicere liceat:
morbos etiā natura distantes, atque eorūdem curationes ple
runq; cōfundere. uel ut eisdem utar uerbis, quæ ipse solet ali
quādo in aliorū reprēssione usurpare capitulum in capitulo po
nere, quā quidē cōfusionē uidetur in tribus capitibus de herispi
pila de formica, & de igne p̄sico se consequentibus p̄cipue
fecisse (nā ut nos ēt eundē seruemus ordinē) capite, quo agit de
herispila inter ceteras huius morbi notas hęc etiā ponit, q̄ cō
burit, & sua uirulentia uesticat. Hęc aut (ut ita dixerī) uesticatio
magis propria ē alteri morbo, de quo agit in sequēti capite, quē
ipse formicam miliarem, Galenus uero, ac Paulus herpetē cen
chriam id est miliarem ea potissimum nominant ratione, quod
serpit, atque in cute uesticas, siue pustulas milio similes excitat.
sed etiam medicinā ipsā, quas adhibet Auicenna ad herispila
lam super cutem existentē, sunt quæ à Paulo scribūtur ad for
micā miliare, siue (ut eius utar uerbis) ad herpetē uesticosum. uel
pustulosum. Hęc. n. sūt pauli uerba. Ad herpetē uesticosū sco
ria plūbi ex uino austero cōtrita mox illita cataplasma ex foliis

Auicēnam
morbos etiā
natura distā
tes cunfun
dere.

beta in uino decoctis sup ipone. Auicēna aut ad Pauli (ut uideatur) imitationē ita scripsit. Et si fuerit herispila sup cutē, curetur ex coria plūbi cū uino pōtico cū foliis sicle bullitā cū uino. Modus aut loquēdi Auicēna nō parua pōt diligēter ispiciētibus facere dubitationē, cū. n. inqt, Si fuerit herispila sup cutē, uidetur ex his uerbis inuere posse et aliter q̄ sup cutē fieri herispilā. Atq̄ Auicēna supius iter flegmonē atq̄ herispilam faciens differentia ita scripserat. Et ap ostema herispilā nō fit nisi in eo qd̄ apparet de cure. Quare nisi hęc dubitatio soluat, non parua suspitio relinq̄tur q̄ medicinā, quas hoc in loco ad herispilā scribit Auicenna, alteri potius morbo hoc ē formicā miliari cōueniūt. Sed & uerba sequētia Auicēna hoc ipsū aptissime mōstrāt, nā statū subinfert. Et curetur cū eo, in quo ē resolutio & exiccatio fortis cū infrigidatiōe. Nemo aut nescit nisi qui tritū illud in medicina principiū et ignorat cōtraria. s. cōtrariis curari herispilā morbo calido, & sicco fortiter exiccātia nō cōpetere. Quod ipsum gētilis aia duertēs inqt Auicennā hic dupliciter intēdere, primo q̄ ponit absolute medicinas quā cōpetūt in statu secūdo q̄ hic ponit medicinas, quā cōpetunt in herispila ulcerata, quā sunt nimis fortis exiccationis. Nos uero ex hac ipsa responsione illud confessum habemus, qd̄ contra Auicēnam probare nitebamur eas. s. quā hic ponuntur ab ipso medicinas non herispilā, de qua agit in hoc capite sed alteri potius, de quo tractat in sequenti formicā. s. uel miliari, uel corrosiua conuenire, nā herispila ulcerata nihil aliud est, nisi herpes exedens apud Galenum ut idem Galenus libro xiiii, artis curatiua testatur, herpes autē comedēs ē formica corrosiua siue ulcerata apud Auicēnā. Quod uero nō differat herpes comedēs, de quo agit Galenus a formica corrosiua de q̄ scribit Auicēna uidere licet ex his, quā Auicēna quidē de formicā corrosiua. Galēus uero de herpetis comedētis curatiōe eadē abo p̄cipiunt, hęc. n. sūt Auicēna uerba. Via aut secūdū quā curatur formica ē ut aqua ex ipsa ē corrosiua alienetur ab humectatiōe, quā

Gentilis

Herispila
ulcerata &
herpes exedens idem

Galenus

iam administraſti in heriſpila. humectatio. n. non eſt cōueniēs
in ulceribus. Galenus quoq; a quo ſumpſit A uicēna i eandē fe
rē ſniam ſcribit libro. ii. artis curatiuæ ad Glauconē i hāc ſniam.
Herpetes qdē quātū ad totius corpis curatōem ſimili mō, quo
heriſpelata curare oportet, quātū uero ad locū ipſum affectū
nō ē ſimiliter oēs, qui. n. exeli ſunt refrigerari quidē deſiderāt,
ſicuti & alii, atq; heriſpelata nō tamē ea medicamēta, quæ præ
ter id, q̄ refrigerāt, ēt humectāt. patiūtur, ſed ea ſola ex refrigerā
tibus, quæ ſimul exiccare poſſūt, admittūt. Hic Galenus ſicuti
auicenna i cura formicæ corroſiuæ, ita i curatōe herpetis come
dentis prohibet humectatōem, quā tamen i heriſpelatis pro
bat, atq; iō idē galēus ſubiū git. Nō igitur neq; lactucā, neq; po
lygoniū, neq; ex ſtagnis léticulā, uel paluſtrē lotū, uel anthyliū,
uel pſyliū, uel portulacā, uel itybū, uel ſempuiuā, uel tale aliqd,
qd poſſit humectare, q̄ heriſpelatis erūt opportūa, oportet ad
hibere. Sed hic nō paruus remanet ſcrupulus, q̄a has ipſas her
bas, uel magnā earū partē i p̄ncipio formicæ corroſiuæ probat.
A uicēna ita ſcribēs. Et administra in p̄ncipiis eius. ſ. formicæ
corroſiuæ (de ea. n. ſtatū ſupra locutus erat) ſicuti lactucā, & ne
nuſarē, & ſempuiuā, & uolubilē, & portulacā, ut uideatur A uicē
na ſibiipſi manifeſte repugnare, ſi. n. ut ipſe paululū ſupradixe
rat ea, quæ deberet heriſpilæ humectatio fugiēda ē in curanda
formicæ corroſiuæ, cur poſtmodū lactucā ſempuiuā, & portula
cā, quas Galenus libro. xiiii. artis curatiuæ ad heriſpila qdē lau
dat curatōem, libro uero ſecūdo ad Glauconē pp̄ earū humi
ditatē i herpete exedēte cēſet euitādas ſtatim A uicēna i formi
cæ corroſiuæ p̄ncipio cōmēdat, uel iubet admīſtrari. Nō ſo
las igt gētilis, q̄ hāc i uerbis A uicēnæ repugnātiā uiſus ē aia duer
tere, ſed cū aliis exiccātibus mixtas, utp̄ta léticulā, quæ ē frigida
& humida, cū ſempuiua, quæ ē frigida, & ſicca, q̄q̄ idē Gētilis nō
de formicæ corroſiuæ, ſed ambulatiua, in q̄ ſicuti i q̄libet alia for
micæ ſpecie ſecūdū ipſū aliqua ē ulceratio, atq; ideo humiditas,
quæ debet exiccari moueat dubitatōem. Sed cur obſectro

Magnus
ſcrupulus a
pud auicen
nam
auicēnā ui
deri ſibiipſi
repugnare.

Gentilis

ad formicā, siue corrosiuā, siue ulceratā talis mixtio sit necessa-
ria q̄si nō iueniatur herbæ simplices, quæ simul habeat cū exic-
cādī tū ēt refrigerādī prātē, aut q̄si ea sola, q̄ humectāt possint re-
frigerare. Ipse quoq; Auicēna postmodū, si curi ēt Galenus eas
q̄ utrūq; præstat effectū, q̄. s. æque exiccāt, atq; refrigerāt, memo-
rat, si cuti arnoglossā, rubū, & létē, q̄bus mille aliæ possint similes
reperi. Quod si ēt ex eadē formicā corrosiuā, siue ulceratā cōpe-
tūt medicinā, quæ ēt herispilā, frigidā, s. mō nō possint hume-
ctare sicuti neq; calefacere, cur Auicēna uolubilē herbā ad ca-
liditatē declinatē, ut ipse scribit secūdo sui opis libro aliis refrige-
rātibus adnumerat, ut tamē hæc cōpetat, quoniā a q̄busdā cē-
setur frigida, nō uideo si (ut inq̄t Gētilis) hæ, q̄s scribit Auicēna
medicinā nō p se sola, sed mixtā cū aliis recipiatur, q̄uo ex mi-
xtura humectatiū, ac refrigeratiū, fiat medicina, q̄ tātū frigefaciat
& exiccet, q̄lē exigit formica corrosiua, uel ulcerata, q̄ ut morbo
calidus frigida solū sine calidis q̄rit, ut uero ulceratus solū sicca
sine humidis, i quo qdē morbo Galēus ēt strychnū, i. solanū re-
spuit q̄a nō habeat sufficiētē siccitatē. Auicēna uero eadē herbā
nō probat nisi siccā q̄si uiridis possit humectare. Si ergo humi-
da cauebat, cur lactucā, & nenufar, & léticulā aquæ, similesq; her-
bas humidas ēt aliis siccis admistas approbavit. Neq; tamē pu-
to qd̄ Gētilis credidit eū fuisse Auicēnæ itellectū, ut sempuiuā
pro herba sicca, q̄ aliis humectātibus debeat adiūgi hoc i loco
noīauerit, quoniā eadē herbā Galenus libro secūdo artis curati-
uæ ad Glauconē aliis adnumerat, q̄ herpetē comedētē nō solū
possunt refrigerare, sed ēt humectare, q̄uis, n. idē Galenus sexto
d̄ simplici medicina libri uoluntie sēpuiuā frigidā, ac siccā statue-
rit, plurimū tamē illi tribuit frigiditatis, minimū uero siccitatis, i
mō i ea uigere aquosā substātiā plane asseuērat, cuius rōe, ut ar-
bitror i secūdo libro, quē dixius artis curatiuæ ad Glauconē q̄n-
do herpes fuerit ulceratus sēpuiuā unā cū aliis hūectātibus ipro-
bat, sicuti ipsā herispelatis cōuenire fatetur, nā licet scā ad cor-
pus tēpatū, sicuti fit i ceteris medicinis collatōe libro, quē dixi-
mus de simplici medicina sexto sempuiua frigida, & sicca her-

Herba uo-
lubilis.

Gentilis ex-
positionem
iprobari.

Galenus li-
bro.iii.d sim-
plici medi-
cina.

Rabi Moy-
ses ex igno-
rantia com-
paratōis me-
dicinarū ad
diuersa cor-
pora, male
Galenū tā-
q̄ sibi ipsi
cōtradicen-
tem notare.

ba dicatur eadē tamē ad herisipelas morbū calidū, ac siccū cō-
parata scđo libro ad Glauconē frigida, atq; hūida reputatur, si-
cuti oleū rosaceū, & refrigeratos calefacere, & calefactos refrige-
rare ab eodem Galeno scribitur libro tertio de simplici medi-
cina, quæ quidem effectuum diuersitas, ut etiam inibi scribitur
his præcipue datur medicinis quæ parum a temperamento re-
cesserunt, qualem esse diximus semperuiam herbā in sicci-
tate auctore Galeno sexto libri de simplici medicina, uolu-
mine. Hanc uero ad diuersa corpora comparationem non
animaduertens rabi Moyses ausus est notare Galenū quasi li-
bro secundo artis curatiuæ ad Glauconem contraria de sem-
peruiua scribentem, quæ libro (quem diximus) sexto de simpli-
ci medicina super eadem herba asseruerat. Nos uero de hac re-
pugnātia sināx falso obiecta Galeno plenius alibi diximus, ubi
eū dē Galenū defendimus cōtra rabi Moysen præcipi medicoge-
tē i plerisq; aliis i festū. Aliud uero Gētilis suffugiū dicētis, q̄ i præ-
cipio præcipiāte formica frigida & humida cōpetūt, q̄ licet ibi
sit aliqua ulceratio, nō tamē corrosio adest eisdē, q̄s supra posui-
mus rōnibus improbat, atq; eo magis, quoniā a Galeno i secun-
do artis curatiuæ libro ad Glauconē, quælibet ulcera ēt i sūma
cute existētia egere exiccātibz Hippocratis auctoritate mōstra-
tur. Sed ut ēt antea inuimus, cū Auicēna his uerbis utatur, & ad
mātra i præcipiis eius, hoc uerbū eius nihil aliud pōt referre nisi
formicā corrosiuā, de qua statū supra fit sermo. Neq; uero illa ra-
tio cōuicit, quā qdā adduxerūt probare uolētes Auicēnā itelli-
gere de præcipiis formicæ ambulatiuæ, nō ar corrosiuæ, quoniā
postea subiūgit, & cū timetur sup eā corrosio, cū in formica cor-
rosiua ut ingūt nō timeatur corrosio, quæ iā ad sit, sed potius in
ambulatiua, quasi nō potuerit Auicēna prius scribere curatiōem
formicæ corrosiuæ, deide docere anteq̄ formicæ corrosio sup
ueniat qbus remediis sit occurrēdū. Mihi uero maiorē faciunt
dubitatiōem remedia quædā, qbus utitur Auicēna ad prohibē-
dā corrosiōnē si cuti aqua, quæ currit ex ligno uitis humido cū
aduritur, & stercois ouiu cū aceto, & stercois uaccinū cū aceto.

quæ diu ipse extranea eẽ cõfitetur, neq; multũ ad prohibẽda
corrosionem proficere. Ego uero multo magis extranea existi-
mo, q̃ statim post ab Auicẽna sup corrosionẽ iã appetẽ iponũtur,
sicuti succum cucũeris asinini, & sal, & fel hirci, & rutã cũ nitro
& pipe, & nitũ cũ urĩa pueri, q̃ oĩa tã priora, q̃ et sequẽtia nõ for-
micæ uel abulatiuæ, uel iã corrosiuæ, sed tollẽdis potius uerucif
cõueniũt, ut patet ex Paulo eisde utẽte ad tollẽda q̃dã genera
uerucarũ, q̃ græci *μυρμηκίας*, & *ἀνδροχρόδωνας* appellat, ut et
ex Auicenna cõstat, q̃ de nõnullis eorũ i curatõe uerucarũ me-
mit, & uariis i locis, ubi de earũdẽ medicarũ proprietatibũ agit
ualere eas ad uerucas, nõ at formicã abulatiuã, uel corrosiuã i si-
nuat. Sed hoc q̃dẽ capitulũ de uerucis i capitulo de formicã
male fuisse ab Auicẽna positũ, & cãm et huius erroris i sequẽti-
bus plẽius apiemus. Illud nũc probasse sufficiat auicẽnã herispila
lã pro formicã, & formicã pro herispila nõ sine magna cõfusi-
one accepisse q̃do qdẽ, q̃ erãt herispila remedia refrigerãtia, s.
atq; humectãtia, eadẽ formicã corrosiuã accommodauit, q̃ uero
formicã cõpetebãt uel corrosiuã, uel miliari multũ. s. exiccãtia
hæc rettulit ad herispilã. Sed quoniã supra mõstrauis medica-
mẽta fortiter exiccãtia scripta ab Auicẽna ad herispilã supra cu-
tẽ existẽtẽ a Paulo fuisse trãsupra, an et fideliter trãslata fuerit ui-
deamus, sic. n. nõ simplex, sed multiplex potius error idicabi-
tur. Vnum ex his remediis fortiter exiccãtibũ, de q̃bus supra fa-
cta eẽ mẽtio ita hẽtur apud Paulũ. Lanã atiquã illotã circa trẽdã
cõbustã dragm. xii. cerã dragm. xxv. scoriã plumbi acetabulũ
mediũ, sepi caprini purgati, & loti i aqua dragm. xxv. olei myr-
tini unci. v. altera huic correspõdẽs apud Auicẽnã scribitur in
hũc modũ, Lanã ueteris adustã nõ lotã pondus dragm. xii. s.
carbõis de cortice arboris pini tantũdẽ cerã dragm. xx. scoriã
plumbi dragm. v. sepi caprini ueteris abluti cũ aqua dragm. xv.
olei mirthyni unci. v. si põdera qdẽ medicarũ notata in Au-
icẽnã cõpositiõibus nõ oĩno quadrãt cũ alteris, quã i similibus
apud Paulũ cõpositiõibũ iueniũtur nõ eẽ, ut arbitror, magnipẽ-

Extranea re-
media qui-
bus utitur
Auicenna i
formicã cu
ratione.

dēdū. Illud multo magis ē cōsiderandū ab his præserti, q̄ quā-
dam ueluti diuinitatē tribuūt Auicēna, in cuius libris de medi-
cina præserti nullū posse inueniri errorē arbitrantur, quo pacto
Auicēna in nuper dicta cōpositione misceat carbonē de cor-
tice pini, quē tamen Paulus in sua cōpari oīno prætērmisit. Est
in q̄ ut existimo diligentius examinandū, an Auicēna, uel alius
deliquerit, noua, atq; inaudita medicamēta, uetēz cōpositioni-
bus adiungēdo, ueluti carbonē de cortice pini, de quo quidē
carbone nusq̄ scriptū inuenitur, q̄ ullā habeat in medicinis ad
herispilā, uel formicam efficaciam. Nunc autē non esse nostrā
translationis errorē testem facio miro ingenio, ac singulari do-
ctrina præditū iuuenem Paridē cesareū mātuānum, qui ut sem-
per fuit omnium bonaz artium studiosissimus, ita nunc medi-
cina totus insisit, ad quā fideliter p̄cipiendam nō mō latinos,
& græcos, sed etiam hebræos, atq; arabes adhibet præceptores,
qui à me eodem paride præsente sepius req̄siti in his locis præ-
serti, in quibus Auicēna à Galeno, ac paulo nō pagē dissētere uī
debat, ut uerba Auicēnae sicuti in eoz iacent lingua mihi in-
terpretarētur eū dē ferē sensū rettulerūt, quē et nos in nostro ha-
bemus Auicēna, unde in eā ueni sententiā, ut multos, qui non
solū in nostris, sed etiam hebræoz, atque arabum libris inueni-
untur errores Auicēnae ex prima græcoz auctoz, quoz sentē-
tias idē Auicenna undequaq; collegit facta in arabicā linguam,
conuersione sumpsisse occasionē. nam & hūc ipsum, de quo
paulo ante loquebamur errorē nō aliū de q̄ ex uerbis Pauli ma-
le intellectis traxisse originē facile pōt unusquisq; p̄pendere. Cū
enī Paulus ita scribat. Lana ueteris circa tādā cōbustā dracmē
xii. credidit Auicēna uel potius ille, qui male Paulū in arabicū
sermonē transferēdo dedit Auicēnae errandi occasionē, tādā
quoq; siue carbōes ex tādā exusta derelictos in eandē uenire
cōpositionē, atq; ideo ita notauit. Sumātur lanae ueteris adusta
nō lotæ pōdus dracmarum xii. & semis carbonis d̄ cortice pini
tātū dē errore sanē satis ridiculo, atq; aliq̄do futuro piculoso, si
medicina ēt quæ deuorantur, uel bibūtur postq̄ fuerit sup ignē.

Arabem in-
terpretē ma-
le paulum in-
terpretādo
dedit Auicēna
curam
di: occasio-
nem.

quandoq; parata, carbones, q ex eodē igne remāserit in suā quoq;
 societatem receperint, tale enī quodā fiet in cōpositione rela-
 ta ab Auicēna, si ut ipse docet ad lanā exusta æqua portio car-
 bonū exteda, circa quā fuerit exusta adiciatur. Nemo autē ad-
 miretur eā præcipue lanam quæ circa tædā fuerit exusta a Pau-
 lo in ea, quā diximus cōpositione probari, fuit enī quoddam
 apud ueteres in cōburenda lana, quæ nō nisi cōbusta ad usum
 medicina ueniebat artificiū, cuius etiā Galenus, sed multo ple-
 nius Dioscorides meminit, qui inter ceteros lanam cōburen-
 di modos hūc quoq; tradit. Alii disponētes obeliscos sup uas
 fictile latū os habēs inuicē distantes, & super imponentes scan-
 dulas, & lanas alternatim leuiter ex tædis paruis succēdunt, ubi
 uero lanæ fuerint cōbustæ tollunt, & si quid pingue, uel pix ex
 tædis paruis defluerit, simul tollunt, atq; reponunt, & hoc est
 quod Paulus uult lanam, sita ut docet Dioscorides ustam, nō
 autem carbones de cortice pini in ea, quā scribit ad herpetē ue-
 ficosum cōpositione cōmisceri. Nūc ad reliqua explananda
 transeamus, in quibus uidetur Auicēna aliquanto maiore, uel
 etiam periculosiorem fecisse cōfusionē, mox ad ignē persicū,
 de quo præcipue disputabamus, in quo morbo plusq; in cete-
 ris fuit Auicēna perplexus reuertemur. Scio tamē me nō cre-
 denda scripturū his præsertim, qui post habitis rationibus sola
 nomina, ac scribētū auctoritatē sequuntur qui se alicui ita addu-
 cunt auctori, ut proprios sensus destruentes malint alteri q̄ suis
 oculis credere. Nos supra cū ex sensu ipso, tum etiā Dioscori-
 dis auctoritate cui etiā ex parte cōsentit Auicēna probauimus
 eupatoriū hēre folia canabis, uel pētaphyllo similia, fructū puū
 q̄ exiccatus uestib; adherescit eē deniq; eupatoriū herbā illam,
 quā nos uulgo agrimoniā noiamus. Auicēna uero idē eupatori-
 um aliud q̄ agrimoniā eē significat, cū ait eupatoriū eē herbam
 aromaticā habētē folia canabis, & florē si cuti nenufar. Cōstat, n.
 herbā uulgo agrimoniā nūcupatā neq; eē odoratā, neq; hēre flo-
 rem si cuti nenufar, imo ita exiguū, ut uel nenufari, uel eius flori
 collatus nullam ipsius habeat similitudinem. Cui igitur plus
 iques, hac ipse credemus Dioscoridine, an Auicēna? Auicēna?

Modus cō-
 burēdi lanā
 secūdū Dio-
 scoridem.

iges cui nostra ætas dedit medicinæ principatū. At q̄ Galenus
unāq; ipse Auicēna i hac parte medicīæ, q̄ de medicamētis sim-
plicibus agit, primū lo cū dioscoridi tribuūt. Sed fac auctori-
tē esse parē. Vbi tu mihi Auicēna patrone herbā inuenies aro-
maticā foliis canabis, flore nenufaris, quæ sit uerē eupatoriū, si-
cuti ego tibi alterā assignauī, ita Dioscoridis. Plinii. Serapionis
sup̄ herba eupatorio descriptionibus cōgruētē, ut nisi malis ui-
deri cæcus, q̄ fateri Auicēna in ueris eupatorii notis designan-
dis aberrasse nullo mō negare possis herbā, quā nos uulgato no-
mine Agrimonīā uocamus esse ueteribus eupatoriū. Quod si
forte mihi cōcesseris id, qd̄ multi ēt ex medicis iunioribus non
diffitētur Auicēna nō multā habuisse simpliciū medicamētoꝝ
noticiā nō aduertes fortassis te eadē cōcessione dimidiā sciētīæ
medicinæ partē Auicēna detrahēre, quæ tota ut inq̄t Galenus
libro secūdo de Crisi ex duabus cōstat noticiis altera subiecti,
circa qd̄ medicus opatur, altera illoꝝ, qbus ueluti instrumētis i
suo ope utitur. Cur uero si in his, in qbus ueritas ipsa seipsam cō-
tēplantibus offert, ubi uigēt sensuū iudicia Auicēna errasse cō-
cedis, nō a que i rebus magis abstrusis, atq; recōditis labi illū po-
tuisse fatearis. Tu tamē crede quod lubet, nos paucis ista scribi-
mus, & solis amatoribus ueritatis. Si nō apud malignos, atq; im-
peritos, saltē apud probos, ac doctos gratiā ut speramus cōse-
cuturi, forte ēt apud aegrotos, quos fortuita medicīæ piculo li-
beramus, cū herbam i fossatis nascentē, quæ quid sit a medicis
ignoratur hactenus tamē credita est a pluribus ēt eupatoriū, ne
syrupo ex eupatorio, atq; aliis cōpositionibus adiungatur, mo-
do sint, q̄ nobis fidē uelint præstare, prohibemus. Sed & altero
multo sane maiore piculo uel ēt tormēto miseros mortales libe-
remus, qd̄ audio malo suo fato sensisse nōnullos, q̄ hac tēpesta-
te morbo gallico laborarūt, neq; n. defuere medici, q̄ pustulas
illas, quæ i eodem morbo totū aliquādo occupant corpus qui-
busdā ferreis instrumentis extirpare tentarint nixi (ut arbitror)
Auicēna auctoritate formicæ ambulatiuæ, et corrosiuæ pu-
stulas embula & pennæ extremitate, ut supra quoque notauī

de subo
lud
ci
ambros
Totam me-
dicinam cō-
stare ex dua-
bus noticiis
altera subie-
cti, altera me-
dicamento-
rum.

mus euellentis quod est magisterium, si diis placet, neque Dinius in
 tali curatioe improbauit, & Franciscus de Pedemontium, pluresque
 alii Auicenam sequentes suis scriptis inseruere, aiuntque; ipse si una
 cum Auicena id esse conueniens secundum galeni opinionem. Sed ubi obse-
 cro unquam galenus pustulas ex humore acuto cholericis factas talibus
 instrumentis iussit extirpari? galenus inquit quibusque medicos crudeli-
 ter, atque ipse medicos uocat humanam naturam perniciem. Quid uero
 scilicet uis, aut rudius medici genus possit excogitari, quam morbum non
 alio magis nomine, quam quod exulcerat infestate et uehemetius exulcerare
 Falso igitur iquet aliquis Auicena Galenum allegauit, neque uere, neque
 falso, si tamen locum consideremus, ubi allegauit dicere ausim falso
 allegasse. Galenus, n. id artificium ait esse conueniens non ad tollendam for-
 micam, uel miliarium, uel corrosiuam, sed quoddam potius genus uerruca-
 rum, quod graeci *μυρμηκία* s. i. formicas appellat. Natus est ergo error
 Auicena ex nomine ambiguitate, quod, n. graeci pustulas quoddam ex humore
 cholericis genitas solam cutem occupantes, atque et serpentes ab hac ser-
 pentis natura *έρπιντι* uocant, arabes quoque a simili proprietate eas-
 dem pustulas formicam nominant. Sunt uero et quoddam genera uerucarum,
 quod graeci *μυρμηκία* nomine sumpto a formicis appellat, quod sensum quasi sint
 morsus formicarum patientibus inferunt, has quoque uerucas arabes ad
 graecorum imitationem formicas nuncuparunt, quo fit, ut uerbum for-
 mica apud arabes duorum morborum generibus, quibus natura differet
 tibus accommodetur. Auicena ergo utraque formicam tantum pro pustu-
 lis cholericis, quam et pro uerucis acceptam, atque utriusque morbi cura-
 tionem in uno capite copulauit, licet alter ex humore tenui, ac cho-
 lericis fiat, alter ex crasso, ac melancholico, atque ideo ut genere distin-
 guuntur, ita diuersum genus curationis exposcat. Pustula siquidem cho-
 lericis uel sola totius corporis purgatione, uel et emplastris super locum
 affectum impositis, nunquam manu curatur, ueruca uero, ut docet Ga-
 lenus libro quarto decimo artis curatiuae, cum aliis instrumentis, tum
 est pena ita adaptata, ut totam uerucam suam cavitatem comprehendat, atque
 a deo firmiter haereat quod ea de subter acta ueruca radicibus euel-
 latur, quem et modum docet Auicena libro. iiii. capite de uerucis,
 quem pariter modum uere loco illo potuit ad Galenum auctorem re-
 ferre, sed ubi oportuit Galenum citare teste, ibi eius testimonium

Dinius &
 Franciscus de
 Pedemontium una cum
 Auicena de
 ceptos

Auicenam
 male Gale-
 num allegare.

Auicēnam
de igne per
fico modo
unum mo
do aliud se
tire.

prætermisit, ubi uero reticere, quoniã non de uerucis, sed formica potius corrosiua curãda agebatur pperã allegauit. Huc uero tã multa, q̄ dixius de Auicēna multos i unũ morbos cõfũdẽte oĩa tẽdebãt, ut ostẽderemus ipsũ simili, atq; aliquãto maiore i pruna, atq; igne p̄fico usũ fuisse cõfusione, neq; forte suspicetur nos i talõgis digressionibus ea, quã nihil ad propositũ nostrum p̄tinerẽt cõḡsiuisse, cũ. n. probare itẽderemus morbũ gallicũ nõ eẽ igne p̄ficũ, ois uero de q̄cũq; resumitur disputatio, d̄beata definitõẽ, ut ait. C. proficisci, necessariũ hũmus atea ostẽdere, q̄ nõ cõstaret apud Auicēnã qd eẽt ignis p̄ficus, aliquãdo .n. ipsũ ex sãguie crasso, & melãcholico iqt generari, ut eẽt antea admonuimus, aliquãdo uero ex cholera pmixta melãcholia, & nũc igne p̄ficũ idẽ gẽus facit cũ pruna, ut cũ iqt, hæc duo noĩa fortasse absoluta sũt sup oẽm pustulã corrosiua uel si catẽ, adurẽtẽ faciẽtẽ accidere escarã, qualẽ facit accidere cõbustio, & cauteriũ, nũc uero diuersificat, ut cũ iqt prunã eẽ magis melãcholicã, igne uero p̄ficũ magis cholericũ, quãdoq; trahit ipsũ ad formicã comestiuã ut cũ ita scribit, & quãdoq; absoluitur nomẽ ignis p̄fici de illis, sup quo eẽ illic pustula de genere formicã comestiuã adurẽs uescicã. quãdoq; ad formicã trãssert miliarẽ, ut cũ scribit i hũc modũ. Et quãdoq; sũt cum formicã spẽbus & miliaris malã febres ueheinẽtis caliditatis p̄niciosã. Quasi apud ipsũm Auicēnã ignis p̄ficus, & formica miliaris nõ differãt, neq; multũ referat utz ignis p̄fici uel formicã miliaris, signa manifestet & si ne diligentius intuenti formica miliaris & ignis p̄ficus nihil, aut parã admodũ differũt apud Auicēnã, sũt. n. i utroq; uescicã milio similes, ueluti Rasis. P̄ aulus, atq; Galenus libro. xiiii. artis curatiuã cõsẽtiũt. Quod si Auicēnã segmur nõ mõ forma, sed eẽt materia eadẽ i ambobo morbis repitur, quoniã tã ignis p̄ficus q̄ etiã formica miliaris secũdũ Auicēnã fiũt ex cholera pmixta melãcholia, nisi forte qs dixerit ad faciẽdã formicã miliarẽ nõ solã sufficere melãcholiã colera adiuẽtã, sed isup eẽt phlegma req̄ri. hoc. n. uidetur inuere Auicēna capite de formica miliari ex uerbis illis. Necessẽ est illic esse ex melãcholia, & phlegmate, quã

admiscuntur cholerae. Sed cum idem Auicenna sicuti Galenus
 ex solo phlegmate misto cum cholera eandem formicam miliarē
 generari aliquando fateatur. cur non itidem melancholia absque phleg
 matis societate iuncta cum cholera posse eundem facere morbum con
 cesserit? Multi quoque medici iuniores opinantur aequae ex una. si
 cuti ex altera mixtione formicam miliarē procreari. Quare &
 ignis persicus. & formica miliaris eadem non modo forma. sed
 et materia secundum Auicennam suam conveniunt. Quamquam forte quis
 iam illam assignabit diversitatem. quod in igne persico materia chole
 rica sit magis adusta. quam formica miliaris. Cur vero hoc cum ipsa est
 sua caliditate vesicas excitet. & ut inquit Auicenna febres faciat
 vehementis caliditatis atque inordinatas. febris autem & alia accide
 ntia. quae in formica miliaris Auicenna nominat sunt ignis sacri.
 seu persici propria. quem etiam prunam appellat Auicenna ad
 imitationem Galeni. quae eundem morbum & quarto decimo artis curati
 uae uolumine. & multis aliis in locis anthracem uocat. quo in lo
 co idem Galenus omnia haec de anthrace refert. quae etiam hic
 scribit Auicenna de formica miliaris. quod uidelicet febres ha
 bet uehementis caliditatis. & quod fit aliquando ex eisdem causis
 ex quibus fit pestilentia. & quod assimilatur in colore phlegmo
 ni. magis tamen ad atram declinat. Quare non temere hoc in lo
 co Dinus dubitauit cur cum Auicenna in hoc capite intende
 ret de pruna. & igne persico agere. signa tamen formicae milia
 ris. & non ignis persici. ut cuiquam non absque ratione uideretur ex
 presserit. Soluit autem uerba Auicennae in hunc modum expo
 nendo. Et quandoque sunt cum speciebus formicae miliaris. id est cum
 pruna. & igne persico. quae possunt absolui super species formi
 cae miliaris malae. Haec uero solutio mihi non placet. neque uide
 tur ipsi Dino esse consentiens. nam cum quatuor ponat Auicenna mo
 dos super quos absoluitur nomen prunae. & ignis persici. ex quibus
 quartus est magis proprius secundum Dini expositionem. cur huc
 tacuit Auicenna. & alium minus proprium memorauit uolens. tamen
 ea quae tam igne persico propriae sumptum. quam etiam prunam comitantur
 ostendere. Quare cum Auicenna sub nomine formicae miliaris scri

Solutione
 Dini non
 placere.

bat propria accidentia ignis p̄fici, & pruna, uel nō differre, pruna
nam, & ignē p̄ficū a formica existimauit, uel magis cum hoc
q̄ cū alio aliquo morbo cōuenire. Idē tamē Auicēna superius
capite de apostematibus, & pustulis ignē p̄ficū non formicæ
miliari, sed potius herispilæ in natura uicinitate consociat, ubi
ita scribit. At uero ex sanguine grosso malo fiunt species exitu
rarum malarū, nam si eius malicia uehemens fiat, & ip̄sius adu-
stio proueniet herispila, & eueniet combustio & crusta, & de-
terior ea est ignis p̄ficus. Hic Auicenna facit ignem p̄ficū
non modo in materia, sed etiam in forma cum herispila com-
municare, licet ignem p̄ficum dicat eē deteriorem. Torquet
autem hæc uerba Dinum, atq; Gentilem expositores Auicēna
na, coguntq; ipsos multa imaginari forte a ueritate aliena. Di-
nus siquidem tale apostema factum ex sanguine grosso nō ue-
ram esse herispilam arbitratur, sed potius phlegmonem, qui as-
similatur herispilæ in accidentibus, quod etiam uidetur senti-
re Gentilis, qui nomen herispilæ hic sumi impropr̄ie fatetur.
Sed cur tale apostema factum ex sanguine grosso malo adusto
(ut inquit Auicenna) herispilæ, quæ fit ex cholera pura secun-
dum eundem Auicennam simile iudicatur, & non magis an-
thraci, qui (ut inquit Galenus primo de differentiis febrium &
pluribus aliis in locis) fit ex sanguine melancholico super affato
Idcirco neq; cum Dino, neq; cum Gentile consentio, quorū
alter uult herispilam, & ignem p̄ficum esse apostemata cho-
lerica, alter sanguinea quidem, sed ad naturam cholerae decli-
nans, cur enim non magis ad melancholiam cum sanguis, ex
quo generantur, sit melancholicus, qui tādē procedēte adu-
stione conuertitur in melancholiam. Mihi quidem herispila
atq; ignis p̄ficus hoc in loco ab Auicenna nominati non ali-
ter differentes, nisi quia alter est altero deterior, nihil aliud esse
uidentur q̄ anthrax, de quo Galenus multis, ut dixi locis facit
mentionem, atq; ideo non herispilæ, uel igni p̄fico similes
dispositiones, sed uera pruna, uel ignis p̄ficus potius, quæ eni
hic Auicenna in herispila, & igne p̄fico scribit, combustio

Dinus &
Gentilis expo-
sitores Auicēna.

Opinionē
Dini & Gē-
tilis nō pla-
cere.

Solutio
Dini non
placet

nem scilicet & crustam eadem tribuit Galenus anthraci, uultq
ipsū e sanguine grosso adusto, sicut et Auicenna hoc in loco he
risipilam & ignem persicum procreari. Sed & herisipilam eun
dem esse morbū aliquādo apud Arabes, q̄ sit apud Galenū an
thrax euidētius ostēdamus. libro. xiii. cōtinētis ap̄ rasi ista uer
ba legūtur. Dixit. s. Galenus secūdo libro artis curatiuæ ad glau
conem, quē etiā rasis paulo ante citauerat. Quotiēs sanguis sup
ueniens ad mēbrum fuerit superabūdans grossus & calidus ge
nerabit cicatricē ad modū coctura ignis et secus ulcus erit apo
stema calidū bulliēs & uehēmētis doloris & morbo ille appella
tur herisipila. Quod si ipse sanguis fuerit i dīspōne sui i supabū
dātia grossi bulliēte, & caliditate, & tamē i se hūerit eruginē subti
lē ifert ampullas ad modū illarū, quæ accidunt ad cōbustiōem
ignis & emanātibz ipsīs ampullis sub eis appebit illud ulcus ha
bēs cicatricē & appellatur herisipila similiter. Hæc qdē oīa d he
risipila uerba sūpra sūt e secūdo libro artis curatiuæ ad glauco
nē, ubi Galenus duplicē modū, quo anthrax generatur expōit.
Sed & idē rasis libro diuisionū herisipilā & ignē persicū q̄ si pro
eodē morbo uidetur accipere, ita iq̄s, quādoq; i corpe egrediun
tur bothor, & incipiūt uelociter puenire ad hoc, ut fiat crustæ ni
græ, aut uirides, & fiat illud quod ē i circuitu earū rubrū, & colo
ris pauonis tūc illud noiatur herisipila, & ignis persicus. Pluribus
tamē i locis rasis libro tertio decio cōtinētis facit ignē sacre uel
persicū nō solū eēntia, sed et accidētibus ab herisipila differre. nā
libro. xiii. cōtinētis scribit in hunc modum, de igne sacro. Hic
morbus accidit e sanguine grosso ebulliēte, sed in maiore par
te incipit cum pustulis præcedentibz eum, & quādoq; accidit
sine pustulis, uerūtāmē oīo erit cū eo aliq̄ excitatio i loco, i quo
fieri incēpit. & ex pruritu egrediētur pustula, & post emanatio
nē ipsarū efficiūt ulcus cū cicatrice iminēti ad similitudinē cōbu
stiōis ignis, & quādoq; accidit una pustula, quādoq; plures puu
læ ad modum pānici, & cū eis accidit febris uehēmētiore febre
phlegmōis et herisipilæ, alio at eiusdē libri loco scribit ignē sacre
non solū febre acutiore, sed etiam colore ab herisipila differre

Herisipila
apud Ara
bes esse eū
dē morbum
aliquādo q̄
apud Gale
nū anthrax.

alidulo V
stion

Hæc uero oia ferè et scribuntur a Galeno & libro quartodecimo artis curatiuæ, & pluribus aliis i locis de anthrace. sa pissime eni ubi Galenus scribit anthracè rasis ignè sacrū, uel p̄si cū interpretatur, q̄q̄ ut, etiā antea admonuimus, arabes & passim medici iuniores, qui arabū doctrinā sequuntur, aliud p̄ anthracè, aliud p̄ ignem sacrū, uel p̄si cum itelligant, atq; ideo et prunā ab anthrace distinguant, cū tamē anthrax uerbū græcum significet latinæ carbonē, uel prunā, ut Auicennæ iterpres dicere maluit. Cur uero Auicēna, atq; rasis anthracè, de quo Galenus loquitur nō mō prunā, uel ignem persicū, sed et herispilā aliquando noiarint, nescirem aliā reddere rationē, nisi quā et superius multorū, qui i Auicēna libris iueniuntur errorū assignaui, malas, s. græcorū auctorū i linguā arabicā translationes in qbus non mō herbarū, sed etiā morborū noia plarunq; diuersa notantur, unde sicuti eadē herba sapius apud Auicēna sub uariis noibus scripta, ita idem morbus diuersimode nūcupatus reperitur. Possem multarū herbarū, in quibus hic error accidit apud Auicennā exempla proferre, sed unū tantū uitāda prolixitatis gratia hoc loco cōmemorasse sufficiet. In uolubili herba, de qua et facta mētio superius iter medicamēta, quæ in curatiōe formicæ scribit Auicēna. Hæc siquē herba aliquādo in littera, C. cussos pro cissos, i. hederā nominatur, aliquādo in littera, u. uolubilis maior, & tunc quoq; pro haderā sumitur, oēs, n. quæ uolubili magnæ ab Auicenna tribuuntur proprietates, ut q lac eius abradit pilos, & interficit pediculos, & q folia eius recentia cōueniētia sunt ulceribus magnis, & q consolidat decocta in uino: & ex eis emplastrū factū suppositū adustioni ignis & proprie cū ceroto, & q distillatur succus eius in aurem dolorosam, & confert ulceribus antiquis in ea, & quod iuuet spleneticos cum aceto, hæc iquam omnia hederā a Galeno assignantur. Quod si quis mihi hoc i loco obiiciat nullo mō posse uolubilē pro hederā apud Auicennā itelligi, quoniā idē Auicēna inqt uolubilē magnā suo lacte abradere pilos, & pediculos interficere: & aquā eius esse solutiua cū tamē hederā nō habeat lac, neq; soluēdi, sed adstringendi potius ut de ea scribit Galenus potestātē, facilis ē

Auicēna atq; rasis anthracè apud Galenū aliquādo noia re ignem p̄si cū aliquādo herispilam.

Volubilis herba.

ad ista respōsio. Nam sicuti Auicēna in capite de cussos hede-
ræ uires cū alterius herbæ quæ ladanū fert uiribus miscuit, ut ali-
bi ostendimus, ita etiā hic hederæ proprietates cū alterius her-
bæ proprietatibus, quæ uolubilis maior à Mesue, & pluribus
aliis nominatur manifeste cōfudit, quæ quidē uolubilis maior
a græcis κιννάμπελος, i. hederæ uitalis à Plinio cōuoluolum
uulgo capāella. quod etiam alias manifestauimus nuncupatur.
Hæc autem hederæ uitalis, siue uolubilis maior, siue cōuolu-
olum, uel quocunq; alio nomine libeat appellare læte plurimo
manat, & aluū ciet. Idcirco Auicēna, qui uisus est nesciisse uerā
hederam ab hederæ uitali distinguere sicuti pro hederæ uolu-
bilem, ita lac pro lachryma posuit, est, n. uere hederæ lachryma
non autem hederæ uirialis lac, cui tam à Galeno, q̄ etiam a dio-
scoride is datur effectus, q̄ pilos abradat, & pediculos interfici
at. Quare Auicenna mixtischiarum herbarū etiam natura di-
stantiū potestatibus magnā peperit cōfusiōne, & sicuti in mor-
borū, ita et in herbarum tractatione capitulū ī capitulo posuit.
Quos maxime errores inde arbitrator habuisse occasiōe, quia
uarii interpretes arabes easdem nō modo herbas, sed etiā mor-
bos uariis noibus nuncuparunt, qui enī dioscoridem e græca
lingua in arabicā trāstulit hederā græco uocabulo, corrupto ra-
mē cussos noiauit, qui aut Galenū cōuertit, pro hederæ leleb-
idest uolubilem posuit, quoniā hederæ uitalis eodē nomine
apud arabes appellatur. Idē arbitrator in uerbo anthrax cōtigisse
quod in quibusdam Galeni libris sicuti quarto decimo artis cu-
ratiuæ ignis sacer, seu perficus apud arabes interpretatur, in qu-
busdā uero, sicuti forte in secundo artis curatiuæ ad Glauconē
herispilā, unde factū est, ut tā Auicēna, q̄ etiam rasis eūdē mor-
bū aliquādo ignē sacrū, seu p̄ficū, aliquādo herispilā noiarint,
atq; ita sibi ipsis quādoq; cōtradixerint, sicuti rasis qui mō inter
ignē sacrū, atq; herispilā statuit differētiā, mō, quæ sunt ignis p̄-
fici proprietates, easdem tribuit herispilæ. Auicenna uero nō
nunq̄ ignē sacrū, atq; una herispilā scribit e sāguine grosso gene-
rari, non nunquam herispilam quidem ex cholera pura ignē

Rasim atq;
Auicēnam
sibi ipsis ali-
quando cō-
tradiceret.

aut sacrum ex cholera pmixta melancholia, maiore tamen cholerae
 portioe. Quae quidem contradictiones expositores latinos coege-
 runt noua morborum genera praeter illa, quae nimis multa natura
 mortalis hominibus dedit falsa sibi imaginatione fingere, flegmo-
 nem. s. herisipila simile quasi non sufficeret phlegmon herisipi-
 latodes. hic. n. alius est ab eo, quem gentilis imaginatur, & phle-
 gmon igni pisco simile quasi ignis pscus non multas heat apud
 Auicenna aliorum morborum (de quibus antea diximus) similitudi-
 nes. Huic tamen morbo a deo multiplici Auicenna penes simpli-
 cem adhibet curationem, illam. s. quam Galenus, ac Paulus scribunt ad
 anthracem, ut mihi non parua faciat admirationem Auicennam non
 modo a graecis, sed et a seipso in hoc morbo discordem, in uno ta-
 men curandi genere esse concordem. Sed neque Romani auctores
 inter se de eodem morbo consentiunt, Plinius. n. quemadmodum, &
 Seruius in expositione carminis uirgiliani. Tunc contractos at-
 tus sacer ignis edebat. p. igne sacrum morbum intelligit, quem graeci uo-
 cant *ερισπιλατα*. Celsus diuersum putauit, & cum igne sacrum descri-
 bit per minimas pustulas aliquando serpente aliquando summa cute exul-
 cerate uidetur herpetem comedentem quem etiam miliarum, de quibus an-
 tea diximus significare, licet idem Celsus capite antecedente ul-
 ceris quod serpens penetrandoque usque ad ossa corpus uorat *εσπιτα*
εδιόμενον a graecis nominari asseruerit. Sed hoc genus ulcers
 graeci medici peritiores hippocrates. s. Galenus ac Paulus ab
 eodem uorandi corpus effectu *φασιδιμαν* nominant sicuti alterum
 quod carne non attingit sed cuti tantum exulcerat *εσπιτα εδιόμενον*
 siue comedentem appellant. Viderint ergo qui solum cultum
 atque nitorem sermonis attendentes Celsum faciunt medicinae deum
 malint ne Celsi homini romano an hippocrati & reliquis celebri-
 nois graecis auctoribus in graeca morborum credere appellatione
 Tantam uero de pruna, igne sacro, uel persico opinionum diuersi-
 tatem non modo longum opus foret improbare, sed et superuacu-
 um, quando & sine alia confutatione ipsa sua se contrarietate pro-
 sternunt. Quod si ex omnibus illam quae uerior esse uidetur uelimus
 capere tum a Galeno, ac Paulo tum etiam a rasi tertio decimo conti-

Romanos
 auctores de
 igne sacro
 dissentire.

nētis approbatā quæ ignē sacrum, aut persicū, siue carbonem, uel
prunā ita describit unā et ipsius cām explicādo, cū sanguis me-
lancholicus feruēs in aliquod mēbrū incubuerit, contigit fieri eos,
quos carbones nōiamus, qui sunt ulcera crustosa magna quidē
ex parte à pustula, incipiētia quālis igne a dustis apparet, quadoq;
uero sine ea, sed scalpitur quidē membrū om̄o ab initio, dein-
de nō nunq̄ una pustula aliquādo plures excitātur, tenues uelu-
ti milium, quibus disruptis similiter ulcus crustosū fit simile his
quæ à cauteriis fiunt, crusta nō nunq̄ colorē cinericiū præse fe-
rente, aliquando nigrū cū eo quod basi sua firmiter adhæret, ac ue-
luti clauo fixa uidetur, alia carne circumstāte ueluti inflāmata, &
nigricāte, uel et splēdēte sicuti asphaltū, & pix talis. n. est quæ
uere atra bilis nominatur, si inquā ita ignem sacrum aut persicū, si-
ue carbonē, uel prunā (hæc. n. oīa nomina eundē morbū apud
diuerfos auctores significāt) designemus ueluti etiā uidetur uo-
luisse Auicenna prunā & ignem persicum libro quarto designa-
re, licet, ut multis aliis in locis, ita & hic barbare, & obscure lo-
quatur, talem morbum differre ab eo, quem gallicum nomina-
mus, tum ex multis aliis notis, quæ alteri insunt, alteri desunt de-
monstratur tum etiam ex pustulis, quæ sunt in morbo gallico lo-
gemilio grandiores, ac præterea ex febre acutissima, atque ali-
quādo mortifera, quæ ut scribit Galēus quartodecimo artis cu-
ratiuæ libro, & libro etiam de tumoribus contra naturam, & ra-
tis pariter tertio decimo continentis carbonem, siue ignem sa-
crum necessario comitatur, quod etiam ex parte sentit Auicen-
na, qui sub nomine formicæ miliaris ignē persicum asserre ali-
quando febres perniciosas insinuat, altero aut libri quarti capi-
te, ubi agit de ulceribus corrosiuis, & putrefactiuis qualia inuit
esse secundū Galeni sententiam ignem persicū, & formicā am-
bulatiuam in huiuscemodi ulceribus febrē multiplicari, aut in-
sepabiliter adherere asseuerat, licet Dinus in eius loci expositio-
nē nolit secundū Galeni opinionē ignē persicū eē ulcus putrefa-
ctiuū sed tantū corrosiuū, atq; ideo plurimū febre uacare nesci-
ens forte Galenū nunq̄ in sua lingua de igne persico, nisi sub hoc no-

Vera descri-
ptio ignis sa-
cri uel per-
fici.

Opinio
Din
de Gallico

Rasis

mine anthrax fuisse locutum, in cuius ulceris curatione idem Galenus libro quarto decimo artis curatiuæ damnat cataplasmata, quæ uim habent cōcoquendi, et pus mouendi, ne maior putredo superueniat, ulceri quoq; ignis sacri, seu psicia diuncta esse febrem, atq; putredinem testatur rasis libro. xiii. cōtinentis ita scribens, ignis sacer est ulcus, in cuius loco accidit ampulla si milis ampullæ factæ ex igne cum cicatrice maligna, sed illo at tinente ei erit apostema inflammatum prouocans febrem uio lenta ualde. Itē rasis i alio eiusdem libri loco ita scribit. Apostema calidum accidens e sanguine calido, & grosso, quod appellatur ignis sacer cum ulcere eius erit putrefactio. Dinus ergo uel ista nō uidit, aut differre ignem sacrum a psico apud Rasis, seu ignē psicum ab anthrace apud Galenum existimauit. Quare ut diximus morbus gallicus uel hac potissimum nota ab igne psico separatur, quoniam, qui gallico morbo tentatur febrē magna ex pte nō hēnt, uel ita exiguam, ut uix sentiāt. Si quæ uero pustula i hoc morbo appuerē subnigræ, & crustis similes, quales i igne adustis uisuntur, eas puto potius ex eo fuisse genere pustulæ, quas scribit Galenus libro, q de cholera nigra scribitur ex atra bile citra febrē oriri, q hoc ipso ab anthrace, siue a carbone distinguuntur, quoniā hic cū febre, illæ sine febre sūt. Nō tamē morbū gallicum simplicem morbum, qui cū eiusdē naturæ pustulis oibus eo laborātibus morbo accidat, atq; iō uel pustulæ melancholica, uel herisipelas uel herpes, siue formica, uel aliquo uno nō i spāli i cūctis possit appellari iudicamus cū pro uariis hoium, quos morbus iste male habet composituris aliæ aliis pustulæ eueniāt, i quibusdā atram bilē, in quibusdam flauā i nōnullis pituitā salsam præsertim & uarias præterea supfluitatū misturas suo colore representātes. Quare ut tota huius morbi natura, nō at una sola pticula facilius ueniat i noticiā cās, a qbus hūit originē Paulo altius repetemus. Sic itaque dicimus. Miliū hoc, qd morbū Gallicū uulgo uocāt iter epidemias hoc ē morbos populatim uagātes debere cōnumerari. Hæ uero aut diuina ira, ut theologi sentiunt, aut uia astrorum, ut astrologi opinantur

Opinio scribētis d morbo gallico

tur, uel ex certa aeris intēperie quē ad modū medici arbitrantur
 eueniūt. Nos medicos hac parte sequētes cās naturā proximi
 ores assignabimus. Illud satis cōstat eo anno, quo morbus galli-
 cus cōcepit pululare magnā aquarū p̄ uniuersam Italiā fuisse exu-
 berantiā. Tēstis ē Roma, q̄ priā id malū sēsit, i q̄ tybris ita intumuit,
 ut tota sit facta nauigabilis. quā rē P̄ opōius nostri t̄pis poeta ce-
 leberrimus elegāti tetrasticho publica colūna ip̄presso d̄signauit.
 Tempore Alexandri sexti nonisq; decembris
 Intumuit thybris bis senas circiter ulnas.
 Insula quæque domus facta est, mediisque repente
 Circunducta uis æquabat cymba fenestras.
 Deucalioneo uix tantum tempore tellus
 Diluuium passa est, latuit cum tota subundis.
 Nos uero duobo postremis uersibus additis hexastichō ex tetr-
 sticho fecimus, ut nō mō eā, q̄ romanā urbē sed q̄ preterea ma-
 gnā europæ partē circa eadē t̄pa oppressit aquarū multitudinē
 cōprēderemus, nō aliter, n. q̄ i romano thybris, i agro ēt Bono-
 nienfi rhenus, in Ferariensi, & Mantuano Padus, in Venetiā.
 Athesis extra solitos limites exūdarūt. Tātis deniq; ibribus an-
 nus ille ubiq; maduit, ut terris exide humētibus atq; stagnātibz
 minus mirādū sit æstiuū aerē ad illā uenisse itēperie calidā. s. & hu-
 midā, quā medici, atq; philosophi oīum putredinū matrē eē cō-
 fitētur. Similē uel ēt peiorē aliquādo fuisse eā. s. tēpestate, q̄ Go-
 thi Italiā bellis īfestabāt ex q̄ īges orta ē pestilētia Blundus Forli-
 uisēsis historiae scriptor diligētissimus priā Decadis uolumine
 octauo memoriæ prodit his uerbis. Imbribus nāq; multos dies
 cōt̄nuātibus diluuiū fore appuit. Tybris tūc mēse octobri pro-
 pe exacto adeo aqs intumuit, ut Romæ mœnia alicubi supauerit
 underegiones urbis fluuiio proxie maxia acceperūt icōmoda.
 Per Italiā uero ubiq; latuerūt cāpi, & ex mōtibz, collibz ue oīs
 mota aratro gleba i cœnū liq̄facta simul cū aqs i ima ē d̄lapsa, ut
 flumibus postmo dū itra ripas coactis cāpi aqua destituti limo
 nihilominus māserit obtecti, & sata. q̄ tūc primas iecerāt radices
 putrefacta sint, nec eo auctūno obtinēte oīa lutho aliud semen

Blundus for-
 liuensis hi-
 storicus.

terra potuerit mādari, unde famēs maxia breui ē secuta. Sed nō
 solū famē ea attulit aq̄ & iundatio, ueq̄ ēt aera si cuti & terrā cor-
 rūpēs pestilētiā oririfecit a deo igētē, ut maximā populorū partē
 ubiq; p̄ Italiā absūperit. Qua tactus labe Pelagius p̄tōfex Ro-
 mae obiit. Hæc blūdus. Sed nō lōgo post tēporē itervallo Bo-
 nifacio. iiii, Romae p̄tōficatū gerētē (ut scribit Platia) i libro d̄ ui-
 tis p̄tōficū. fame. peste. & iundatōe, quoq; ē laboratū a deo ferē
 sēp̄ iundatōis comēs ē fame sac̄ pestilētiā, ut nō temere p̄isci cre-
 diderit imodicas fluuiorū excrescētias nō solū ad p̄sensiferre
 dāna sed alia isūp̄ mala futura portēdere. nā & his adhuc uigētī-
 bus malis Bōifacius ē sublatuē uita & q̄dā eorū reliq̄ usque ad
 deus dedit. q̄ successit i p̄tōficatu tempa p̄tigerūt terremotus. s. f.
 quos (ut Aristoteles docet i libro q̄ metheora iscribitur) multi-
 tudines ībrū nō minus q̄ sicccitates solēt generare & q̄dā p̄ate
 rea scabies. q̄ (ut scribit idē Platia) ita tēdebat ad elephātiā, ut de
 formitate cognosci hoies nō possēt. Nō ne magnā horū malorū
 p̄tē imo uero oīa i uariis Italiæ locis nōstra hac tēp̄estate p̄sensī-
 mus: aquarū diluuiā (ut diximus) ā nona ubiq; charitatē. i q̄busdā
 ciuitatib; pestilētiā, ac p̄aterea terremotus quorū nullā aliā cām
 nisi nimīā aquarū exuberātiā possumus assignare cū hi maximi
 illis cōtigerit ciuitatib; quæ sub cœlo sūt hūdiore ueluti Ferrā-
 riæ & q̄busdā oppidis circūstātibus q̄ nū q̄ a deo tremuerūt si cu-
 ti eo āno, quo aquarū inūdatōes icēperūt. Scabies uero si scabi-
 es ē appellāda p̄ uniuersā appuit Italiā & adhuc p̄stat a deo fa- da
 ut pleriq; medici q̄dā decepti similitudinē elephātiā sim eē puta-
 uerit, sunt. n. pustulæ p̄tes primū obscenas deide reliquū corpus
 atq; ipsā p̄cipue faciē (ut ab initio opis diximus) occupātes, qua-
 rū primū ortus cām, si sufficiētē exposuerimus magnam morbi
 Gallici naturā p̄tē explanassē uidebimur. Sed ut hoc cōmodi-
 us, & maiore ēt cū fide faciamus, duos medicorū p̄cipes Hip-
 pocratē. s. atq; Galenū i mediū adducamus. Hippocrates tertia
 pticula aphorismorū illo Aphorismo, quo morbos astiuos cō-
 nūerat ita pronūciauit. Aestate uero q̄dā horū & febres cōtiuæ
 & ardētēs, & tertianæ plurimæ, & uomitus, & alui profluuiā, &

Hippocra-
 tes Galenus

oculorū atq; aurium dolores, & oris exulcerationes, & pudēdorū
putredies, atq; sudamīa, Galenus uero partē illā aphorismi, q̄ ad
nostro propōsitū attinet i hūc modū exponit. Liqueat atq; oris
ulcera fiūt ex hūore bilioso. Pudēdorū uero putredies nō sim-
pliciter accidūt, sed qn̄ magis hūida aestas, uel sine flatib; uel au-
stro flāte cōtigerit. Vbi. n. plurimū a naturā mō ad hūiditatē, &
flatuū carētiā recesserit, nō mō pudēdorū, sed cuiuslibet ptis al-
terius putredies facit, q̄lis fuit ille t̄pis status, q̄ & in tertio epide-
miarū libro, & in secūdo circa initia describitur. Exigua uero aeris
euerfiones iō attingūt pudēda, quoniā hęc pp̄ caliditatē, atq; hu-
miditatē suapte natura ex quolibet occasiōe sunt apta, putrescere,
adeo, ut qn̄ ēt suā aestas seruauerit tēperaturā q̄ multis ifestatur sup̄
fluitatibus, cū hęc aliquā ob cām ad pudēda defluerēt ipsorū pu-
tredinē patiatur. Sudamīa uero sūt ex genere pustularū, q̄ ueni-
unt i superficie, & cutē ulcerū istarū exasperāt. Fiūt atq; ut ēt ipsū i dicat
nomē ex multis sudoribus, qn̄ hi uel biliosiores, uel oīno mor-
daciōres extiterūt, mordēt. n. cuti, & prurigiōsā reddunt, atq; in
modū ulcerū asperā. Iā ex istis Galeni uerbis Hippocratis sensū
iterpretātis unicuiq; patere arbitror cām eius effectus, de quo
hoīes plurimū sūt admirati. Si. n. pustula, q̄s morbū gallicū no-
miāmus nihil aliud sunt nisi q̄dā sup̄fluitatū sua multitudie cor-
pora hūana ifestatiū germīa, eas partes, q̄ sūt magis putredini ob-
noxia (sūt atq; hęc præcipue obscena pp̄ earū (ut iqt Galenus) ca-
liditatē atq; hūiditatē) priores sētire putredinē, deīde illas, q̄ nō
æque sūt suapte natura ad patiēdum aptæ nō mō fit uerisimile,
sed propemodū necessariū. Cā ēt i prōptu ē cur eadē pustula
non pudenda tantum, sed etiam reliquum corpus infecerint,
nimia, sæstiuū aeris i hūiditate itēperies, q̄ (ut iqt Galenus i expo-
sitōe aphorismi nup̄ allegati) nō mō in pudēdis, sed i quolibet alia
corpus pte putredies facit, q̄lē ēt aeris ad nimiam caliditatē, atq;
hūiditatē euerfionē, & secūdo, & tertio piter libro epidemiarū
fuisse ab Hippocrate tactā. Galenus ēt i nup̄ dicta expōne testa-
tur. Cum uero hęc, quæ nostro tēpore cōtingit intēperie illi, de
qua scrip̄ sit Hippocrates ferē similit̄ fuisse arbitremur, an etiam
d ii

Cur morbo
gallicus a pu-
dēdis incipiat

mala similia genuerit uideamus. Hoc autem liquido uideri non potest nisi, quæ de suæ ætatis intemperie græce scribit Hippocrates latine proferantur, cum ut multis aliis Hippocratis libris ita præcipue eiusdem auctoris epidemiis fideliter translatis careamus. Hæc sunt secundo libro epidemiæ Hippocratis uerba. Carbores in cranone æstiu, pluebat in æstibus aqua exuberante continue, fiebant autem magis austro flate, & suberant quidem in cute humores quidem liquidiores, qui intercepti in calecebant, & pruritum faciebant deinde uesicæ ueluti in igne adustis excitabantur, ac sub cuti exuriri uidebantur. Sed hæc quidem aeris intemperies uno tantum tempore æstate, scilicet contigit, quæ uero in tertio libro epidemiæ ab eodem Hippocrate scribitur, totum annum sicuti hæc nostra ferè supflua humiditate maculauit. Audiamus igitur Hippocratem ita de hac anni totius infectione loquentem. Annus inquit erat australis ab uentis pluuiis, Deinde non multo post. Cum autem totus annus australis, & humidus, & mollis factus esset mox quæ ex eadem totius anni intemperatura ob supfluitatum putredinem hominibus mala euenere connumerat, atque inter cætera herisipelata, oris ulcera, gutturis passiones, pudendorum pustulas, carbunculos, oculorum inflammationes, uentris perturbationes. Deinde quales essent fluxiones enarrans, ita scribit. Erat autem fluxio consistens non puri similis, sed quidam alius putredinis modus, postremo inferius uolens ostendere omnimode putredinis mala ita inquit. Pluribus erant ora affecta ulceribus, quæ & φλας uocantur. Fluxiones exulcerantes. Plurimæ exulcerationes circa pudenda tubercula intrinsecus & extrinsecus quæ multorum intuitu corrumpentur, quales sunt quæ ficus appellantur. Oriebantur & in aliis ulceribus plura, & in pudendis carbunculi multi æstiuo tempore, & alia, quæ putredo uocantur, magna entymata, herpes plurimis magni. Quis non similem nostri temporis epidemiam ex uerbis hippocratis recognoscat quot enim fuerint, qui & oris ulcera & herpes labra aliquando exedentes, & nigras pustulas carbunculis similes prurimum nonnunquam intolerabilem ingerentes, & multa alia tubercula, quandoque etiam oculos infestantia pertulere non

expedit cōmemorare, quādo hęc insigniora fuerunt, quam
ut egeant enarratione. Vt igitur tandem morbi gallici naturā sū
matim cōprendamus. Hic nō unus specie, sed tātū genere exi
stit, possumusq; ipsum hoc pacto describere. Morbus gallicus
est pustulā ex uaria humorū corruptiōe generatā pp nūmiā ae
ris in calore, atq; humiditate præsertim in tēperie, pudenda pri
mum, deide reliquū corpus cū magno plerunq; dolore occu
pātes. Cur pudenda primū, deide reliquū corpus obsederint,
cām antea ex Galeni expositione assignauimus. Sed neq; diffi
cile est cur idē morbus sēuū qbusdam dolorem intulerit, red
derationē, cū præsertim id prius fuerit obseruatum illos ma
iorem sensisse cruciatū, quibus uel nullā, uel pauca admodū
pustulā in cute exteriorē apparuerūt. Humor. n. noxius, quem
natura ibecillior tētāuit qdē, nō tamē potuit ad exteriora pro
pellere tādē in articuloꝝ neruos incubuit, ibiq; ingētē dolorem
excitauit. duobus ē iter ceteros modis ut inq; Galenus i expo
sitiōe aphorismi tertię p̄ticulę qui ita incipit. Vere, n. atra bilis
& gritudinē, atq; furores, & morbi comitiales, solet se natura op
pressa releuare, uel. s. materiā inutilē a mēbris itimis ac principali
bus ad extimā cutim emittēdo, uel ad ptes ignobiliores, quales
sūt glādulosā, & articuloꝝ cōpagines detrudēdo, sūt. n. hęc prę
ceteris ad suscipiēdas apte supfluitates, ut cōstat ex Galeni ex
positiōe i aphorismū quartę p̄ticulę ita dicētē. Quicūq; in febrī
bus lassitudinē habēt iis ad articulos atq; maxillas abscessus fiūt.
Primū inuit Hippocrates modū cū in altero aphorismo liche
nas lepras & pustulas ulcerosas inter morbos uernales, quorum
nō nulli iuxta eū dē Hippocratē a stati cōmunicātur enumerat,
secūdū uero cū phymata quę sūt tubercula propriē i partibus
glādulosis ut Paulus atq; Galenus sēt iūt oriētia, ac pręterea arti
culoꝝ dolores adiūgit. Quare i morbo Gallico una, eadēq; ma
teria & pustulas facere, & dolorē in articulis creditur excitare,
ac q̄tū ad hoc attinet nō duo morbi, sed unus tātū cuius dolor
est symptoma reputatur. Illi, n. ipsi q nullas habēt pustulas in su
perficie exteriorē, similes tamē abscessus hęc itifecus possunt

Descriptio
morbi gal
lici.

cū maiore aliquādo (ut diximus cruciāto) Immo nō nulli medi-
ci in quibusdā mortuis quos morbus gallicus uiuētes ifestarat eius
morbī explorādi gratia dissectis ita eē deprehēderūt, cui quōdē rei
prāter sensū ēt ratio ad stipulatur, quoniā (ut iquit Galenus) in li-
bro, qui de cholera nigra inscribitur haud quāquā credēdū est par-
tes interiores esse adamantinas, ut nō eisdē, quibus uidemus ex-
teriores affici noxis subiciantur, Hęc habui quę de morbi gal-
lici natura, cāis ue cū morbi ipsius, tū casuū eidē morbo assiden-
tiū scriberē. Quod si quis forte a me expectabat, ut morbū gal-
licū uno aliquo noīe apud antiquos usitato tanquā simplicē spe-
cie designare nō potuisse me aliter, quā ipsius morbi natura multi-
plex exigebat explanare, tādē intelliget si anima duerterit Hip-
pocratem tātū i doctrina uirū similem epidēmiā ex simili cā suo
tempore factā per uaria ulcēra, atque tumorū genera descripsisse.
Quod si quis plus se Hippocrate sapere arbitratur, is morbum
gallicū tētet melius definire. Nos quę de eodē morbo sentie-
bamus pro nostri ingenii ibecillitate prāsenti operi mediū cō-
tulimus. Si quis uero ēt illud a me postreō exigebat, ut quibus nā ei-
dem morbo remediis succurratur, edocerē, quod ut multiplex est,
ita multiplicē curationē desiderat, id me nō sine multa operis
prolixitate facere potuisse quōque peritus iudicabit, cū in singula
pustulę genera singula medicamēta scribenda fuerūt, quibus ta-
men plena sūt oīum ferē uolūmīa medicorū. Quare eadē hoc i
loco repetere nō mō lōgus, sed etiam superuacuuus forte labor
fuiisset. Illud tamen i uniuersum uolo admonere cauendū esse
a medicis, ne more mali sutoris eodem calceo pedes oēs idue-
re laborātis, ipsi quoque morbum gallicū eadem i oībus medici-
na sanare studeāt, ne ue etiā, quod plurimi faciunt deceptores,
pauca puro corpori unctiōes ex reprimētibz superinducāt. Hęc
enī ut cutem aliquādo liberāt, atque in prāsēntia leuāt, ita morbū
uertunt ad iteriora, & faciunt priore periculo siorem. Quare ut
etiā aliqua ex parte curādi uīa ac rōnem attingā, nihil a deo expe-
dire in hoc morbo puto, quā plenīs uenis multum sanguinis mit-
tere, sicuti ubi flauē bilis in corpore redundauerit, hunc praci-

Curatio
morbi gal-
lici summa-
tim & bre-
uiter tra-
dita.

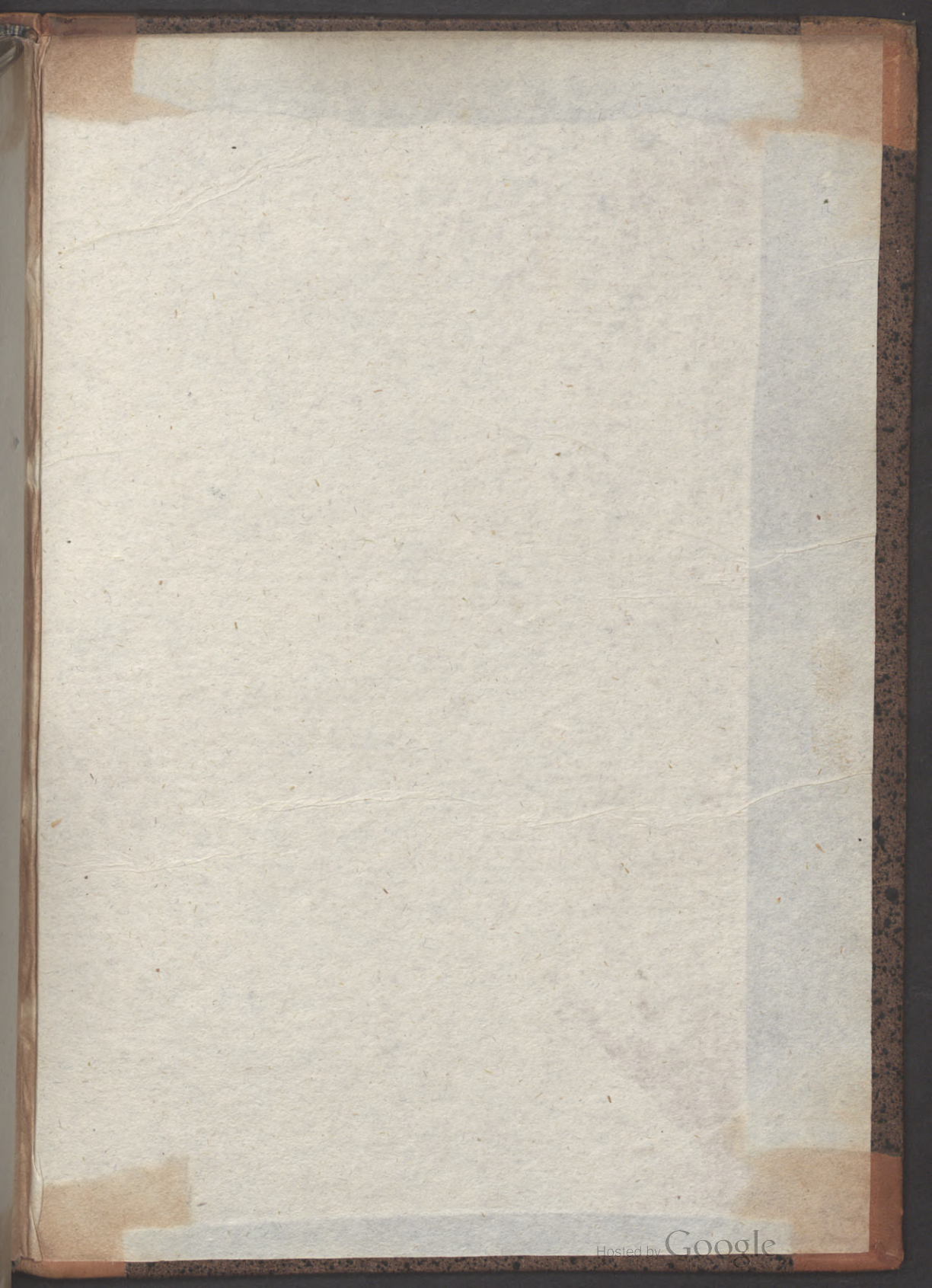
pue humorē cōueniēti pharmaco euacuare. Vbi atra inualuerit, hāc quoq; idonea educere medicina, ita & falsam pituitā, & quascūq; alias totius corporis supfluitates propriis medicamentis expurgare. Et quoniā ut sentit Galenus, atq; etiā Auicenna. Raro hūores simplices pustulas simplices faciunt, ad morbos cōpositos cōposita etiā medicamēta sint adhibēda, quæ curationis ratio nō mō in his, quæ itra sumūtur, sed & i illis, quæ extrinsecus iponūtur, est (ut arbitror) obseruāda, quoniā sicuti nō eadē oib; purgatiōes, ita neq; unctiōes profunt, q̄tū uero ad uictus attinet modū in eo seruādo duorū præcipue aphorismo rū, q̄ secūda pericula scribūtur ab Hippocrate debemus meminisse, quorū alter corrupta corpora quāto magis nutriūtur, tāto plus lædi pronūtiat, alter uero & hoc ipsum insinuat, & præterea corrupta ab integris dignoscere docet, ubi, n. fauces ægrotāt, aut tubercula nascuntur in corpore cōsiderāda esse extremēta proponit, si, n. biliosa fuerint iudicio sūt corpus male se hēre, si sanis similia posse corpus sine piculo ali. Qualia ēt debeāt esse q̄cūq; offerūtur alimēta ex iis, quæ supra diximus constare arbitramur, talia, s. quæ humores minime malos, aut ad putrescēdū paratos sint apta generare, quæ deniq; causis morbū faciētibus cōtrariā oīno habeāt naturā, Hæc sūt, quæ de morbi gallici curatiōe summatim, breuiterq; pertrāseo forte altero uolumine latius executurus, si hāc primā nostrā cōtēplationē gratā fuisse legentibus intellexero. Tātū tamē ab est, ut quæ uel ad aliorū opinionū cōfutationē, uel ad propriæ opinionis scripsi corroboratiōē loco sentētiarū hēri uelim, ut ultro oīs medicæ artis professores horter, ac rogē me in meis scriptis diligēter examinēt, corrigāt, atq; redarguāt, paratum quæ me male fuisse opinatū demonstrauerint, ut philosophum decet, retractare.

Venetiis, In domo Aldi Manutii, Mense
Iunio. M. iiii. D.

4
1

puehum
 rit, hãc qu
 quascũq;
 tis expurg
 Raro hũ
 cõposito
 tionis rati
 trinsicus
 eadẽ oĩb
 uictus att
 rũ, q secũ
 nisse, qu
 plus læd
 corrupta
 tubercul
 ponit, si
 similia p
 offerũtu
 talia, f. qu
 sint apta
 oĩno ha
 matim, b
 turus, si
 tellexer
 tationẽ
 sentetia
 ter, ac r
 redarg
 rint, ut

